

Odnos mračne i svijetle trijade ličnosti s emocionalnom inteligencijom i emocionalnom manipulacijom

Klarić, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:149820>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-18**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Sveučilišni diplomski studij
Psihologija

Dora Klarić

**Odnos mračne i svijetle trijade ličnosti s
emocionalnom inteligencijom i emocionalnom
manipulacijom**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Sveučilišni diplomski studij

Psihologija

Odnos mračne i svijetle trijade ličnosti s emocionalnom inteligencijom
i emocionalnom manipulacijom

Diplomski rad

Student/ica:

Dora Klarić

Mentor/ica:

prof. dr. sc. Izabela Sorić

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Dora Klarić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Odnos mračne i svijetle trijade ličnosti s emocionalnom inteligencijom i emocionalnom manipulacijom** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 1. rujna 2024.

SADRŽAJ

Sažetak.....	1
Summary.....	2
1. UVOD	3
1.1. Emocionalna manipulacija	3
1.2. Emocionalna inteligencija	4
1.3. Mračna trijada ličnosti (psihopatija, narcizam i makijavelizam).....	5
1.4. Svijetla trijada ličnosti (kantijanizam, humanizam i vjera u čovječanstvo).....	7
1.5. Istraživanja odnosa između emocionalne manipulacije, emocionalne inteligencije, mračne i svijetle trijade ličnosti	8
1.5.1. Emocionalna manipulacija i emocionalna inteligencija.....	8
1.5.2. Mračna trijada ličnosti i svijetla trijada ličnosti	9
1.5.3. Odnos emocionalne manipulacije s mračnom i svijetlom trijadom ličnosti	10
1.5.4. Odnos emocionalne inteligencije s mračnom i svijetlom trijadom ličnosti.....	11
2. CILJ ISTRAŽIVANJA, PROBLEMI I HIPOTEZE	14
3. METODA	16
3.1. Sudionici	16
3.2. Mjerni instrumenti	16
3.3. Postupak	19
4. REZULTATI.....	20
5. RASPRAVA	27
5.1. Spolne razlike u ispitivanim varijablama.....	27
5.1.1. Spol i emocionalna manipulacija	27
5.1.2. Spol i emocionalna inteligencija	27
5.1.3. Spol i mračna trijada ličnosti	29
5.1.4. Spol i svijetla trijada ličnosti.....	30
5.2. Povezanosti između osobina mračne trijade ličnosti, svijetle trijade ličnosti, emocionalne inteligencije i emocionalne manipulacije	31
5.2.1. Emocionalna inteligencija i emocionalna manipulacija	31
5.2.2. Mračna trijada ličnosti i svijetla trijada ličnosti	32
5.2.3. Mračna trijada ličnosti i emocionalna manipulacija.....	33
5.2.4. Mračna trijada ličnosti i emocionalna inteligencija	35

5.2.5. Svijetla trijada ličnosti i emocionalna manipulacija.....	36
5.2.6. Svijetla trijada ličnosti i emocionalna inteligencija	37
5.3. Doprinos emocionalne inteligencije, osobina mračne trijade ličnosti i osobina svijetle trijade ličnosti u objašnjenju varijance emocionalne manipulacije.....	37
5.4. Završna razmatranja	40
6. ZAKLJUČCI.....	42
7. LITERATURA	43
8. PRILOZI.....	49

Sažetak

Odnos mračne i svijetle trijade ličnosti s emocionalnom inteligencijom i emocionalnom manipulacijom

Dugi niz godina ličnost je područje interesa mnogih istraživača, a kao reakcija na sve veći broj istraživanja mračne trijade ličnosti, u zadnjih nekoliko godina javila se tendencija istraživanja ljudskih vrlina. Tako se, dakle, istražuje pomažuće i nesebično, rastu orijentirano ljudsko ponašanje, poznatije kao svijetla trijada ličnosti. S obzirom na prirodu ova dva konstrukta, u ovo istraživanje uključene su i emocionalna manipulacija i emocionalna inteligencija. Sukladno tome, cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos mračne i svijetle trijade ličnosti s emocionalnom inteligencijom i emocionalnom manipulacijom te prediktivni doprinos mračne i svijetle trijade, emocionalne inteligencije i određenih sociodemografskih karakteristika sklonosti emocionalnoj manipulaciji. Rezultati su pokazali da su žene u prosjeku postizale viši rezultat na skali emocionalne inteligencije te su izrazile više razina crta svijetle trijade ličnosti, dok su kod muškaraca bile više izražene crte mračne trijade ličnosti te su bili skloniji emocionalnoj manipulaciji. Nadalje, utvrđene su pozitivne povezanosti crta mračne trijade s emocionalnom manipulacijom; humanizma i vjere u čovječanstvo s emocionalnom inteligencijom; te narcizma s emocionalnom inteligencijom. Negativne povezanosti utvrđene su između crta svijetle trijade i emocionalne manipulacije; humanizma i kantijanizma s crtama mračne trijade; te vjere u čovječanstvo s makijavelizmom i psihopatijom. Nije utvrđena značajna povezanost emocionalne inteligencije s kantijanizmom, emocionalnom manipulacijom, makijavelizmom i psihopatijom. Također, povezanost nije utvrđena između vjere u čovječanstvo i narcizma. Govoreći o prediktivnom doprinosu emocionalnoj manipulaciji, značajnim su se pokazali spol (muškarci su imali više rezultate) i crte mračne trijade ličnosti (pozitivni prediktori), pri čemu najveći prediktivni doprinos ima psihopatija. Sve tri osobine svijetle trijade ličnosti zajedno nisu imale značajan nezavisan doprinos u objašnjenju varijance emocionalne manipulacije, iako se sam kantijanizam pokazao značajnim negativnim prediktorom emocionalne manipulacije.

Ključne riječi: ličnost, svijetla trijada ličnosti, mračna trijada ličnosti, emocionalna manipulacija, emocionalna inteligencija

Summary

The relationship of the dark and light triad of personality with emotional intelligence and emotional manipulation

For many years personality has been an area of interest for many researchers and as a reaction to the increasing number of researches on the dark triad of personality, in the last few years there has been a tendency to research human virtues. That means helping and selfless, growth-oriented human behavior known as light triad of personality. Given the nature of these two constructs, emotional manipulation and emotional intelligence are also included in this research. Accordingly, the goal of this research was to examine the relationship between the dark and light triad of personality with emotional intelligence and emotional manipulation and the predictive contribution of the dark and light triad, emotional intelligence and certain sociodemographic characteristics of the tendency to emotional manipulation. The results have shown that women, on average, achieved a higher score on the scale of emotional intelligence and expressed higher levels of light triad personality traits, while men had more pronounced dark triad personality traits and were more prone to emotional manipulation. Furthermore, positive associations of dark triad traits with emotional manipulation were established; humanism and faith in humanity with emotional intelligence and narcissism with emotional intelligence. Negative associations were established between the features of the light triad and emotional manipulation; humanism and kantianism with features of the dark triad and faith in humanity with machiavellianism and psychopathy. There was no significant correlation between emotional intelligence and kantianism, emotional manipulation, machiavellianism and psychopathy. Also, the connection has not been established between faith in humanity and narcissism. Speaking of the predictive contribution to emotional manipulation, gender (men had higher results) and the dark triad of personality (positive predictors) proved to be significant, with psychopathy having the greatest predictive contribution. All three bright triad personality traits together did not have a significant independent contribution in explaining the variance of emotional manipulation, although kantianism itself proved to be a significant negative predictor of emotional manipulation.

Key words: personality, light triad, dark triad, emotional manipulation, emotional intelligence

1. UVOD

1.1. Emocionalna manipulacija

Emocionalna manipulacija odnosi se na sposobnost pojedinca da upravlja emocijama drugih ljudi u svoju korist (Grieve i Mahar, 2010). Buss (1987) manipulaciju definira kao način na koji pojedinac namjerno, što ne mora biti svjesno, mijenja, utječe ili oblikuje ponašanje drugih. Manipulacija ne mora nužno biti zlonamjerna, iako isto nije isključeno. Može biti korisna za druge u nekim okolnostima, kao što su primjerice one u kojima pojedinac pokušava negativne emocije i ponašanja pretvoriti u pozitivne. Još jedan primjer adaptivne emocionalne manipulacije odnosi se na sposobnost vođe da nadahne svoje sljedbenike izazivanjem njihovih emocija (Ngoc i sur., 2020). Emocionalna manipulacija, dakle, može biti prosocijalna i ne-prosocijalna. U ljudskoj je prirodi da manipuliraju objektima u svojoj okolini, a ti objekti mogu biti neživi (npr. odjeća, alat, oružje) ili živi (npr. roditelji, prijatelji, i sl.) (Buss, 1987). Uspješna međuljudska manipulacija zahtjeva socijalne vještine, sposobnost razumijevanja tuđih emocija te predikciju toga kako će osoba odgovoriti na emocionalne podražaje (Bacon i Regan, 2016). Kao takvi, manipulatori često pokušavaju steći kontrolu nad svojim društvenim statusom i odnosima s drugima.

Emocionalna manipulacija najčešće podrazumijeva percipiranu sposobnost pojedinca da manipulira emocijama drugih, ali ne i njihovu spremnost da to učine. Dakle, iako pojedinac možda zna na koji način manipulirati drugima, ne znači da će to i raditi. Stoga bi ovako određena emocionalna manipulacija mogla upućivati na jedan aspekt osobnosti pojedinca, ali ne nužno sposobnost (Grieve i Panebianco, 2013). Ovaj koncept je u skladu s postojećim razlikama između osobina i sposobnosti emocionalne inteligencije, pri čemu emocionalna inteligencija kao osobina odražava tipičnu, a ne maksimalnu izvedbu emocionalne inteligencije. Kako bi se ove pretpostavke ispitalo, u istraživanju kojeg su napravili Hyde i Grieve (2014), tražilo se od sudionika da navedu u kojoj mjeri smatraju da su sposobni manipulirati drugima te da navedu koliko često to stvarno i rade. Rezultati su pokazali da postoji razlike između nečije percipirane sposobnosti emocionalne manipulacije i nečije spremnosti na emocionalnu manipulaciju, sugerirajući kako su ova dva aspekta emocionalne manipulacije zaista različita.

Govoreći o spolnim razlikama u emocionalnoj manipulaciji, rezultati istraživanja uglavnom ukazuju da su muškarci skloniji emocionalnoj manipulaciji od žena. Neka istraživanja pokazuju

da su muškarci s većim stupnjem emocionalne inteligencije skloniji korištenju emocionalne manipulacije (Opat, 2017), dok emocionalna inteligencija kod žena djeluje kao supresor korištenja emocionalne manipulacije, odnosno žene koje postižu više rezultate na skali emocionalne inteligencije manje su sklone emocionalnoj manipulaciji (Grieve i Mahar, 2010). Istraživanje Hyde i suradnika (2020) pokazalo je kako se žene rjeđe od muškaraca upuštaju u neiskrenu i zlonamjernu manipulaciju. Ipak, kada je riječ o korištenju taktika manipulacije, istraživanja pokazuju kako žene općenito više koriste taktike manipulacije od muškaraca, konkretno se radi o direktnim taktikama i indirektnim taktikama za prisiljavanje (Butković i Bratko, 2009; Cowan i Avants, 1988; Falbo i Peplau, 1980; Steil i Weltman, 1992). Jedno od objašnjenja proizlazi iz toga da žene u odnosu s muškarcima imaju manju moć pa zato manipuliraju, a može biti i da su ove razlike posljedica toga što su muškarci i žene kroz proces socijalizacije naučili koristiti drugačije taktike manipulacije.

1.2. Emocionalna inteligencija

U literaturi se često emocionalna manipulacija povezuje s emocionalnom inteligencijom, pa se čak i određuje kao „mračna strana emocionalne inteligencije“. Ipak, čini se da je potrebno razlikovati ova dva konstrukta jer istraživanja o njihovom odnosu nisu konzistentna (Grieve i Panebianco, 2013; Konrath i sur., 2014). U zadnja tri desetljeća istraživači intenzivno proučavaju konstrukt emocionalne inteligencije (EI), pa su tako predložene i različite definicije. U jednoj od svojih prvih definicija, Salovey i Mayer (1999), koji su i tvorci ovog konstrukta, određuju emocionalnu inteligenciju kao „sposobnost preciznog uočavanja, procjene i izražavanja emocija; sposobnost pristupa i/ili priziva osjećaja kad oni olakšavaju razmišljanje; sposobnost razumijevanja emocija i emocionalne spoznaje, te sposobnost regulacije emocija u svrhu pomaganja emocionalnom i intelektualnom razvitku.“ (Salovey i Mayer, 1999; str. 28). Tako se prema njihovom modelu emocionalna inteligencija sastoji od četiri razine sposobnosti. Prije svega, najnižu razinu predstavljaju sposobnosti pojedinca da točno percipira i uspješno izražava emocije. Druga razina odnosi se na asimilaciju emocionalnog iskustva u mišljenje. Treća razina predstavlja sposobnost razumijevanja i razmišljanja o emocijama. Posljednja razina jest sposobnost regulacije vlastitih emocija.

Pojedinci s visokom EI imaju veću sposobnost upravljanja stresom kao i upravljanja emocijama drugih. Visoka emocionalna inteligencija korisna je za pojedinca s visokom EI, ali jednako tako i za osobu s kojom je taj pojedinac u interakciji (Austin i sur., 2007). Emocionalna inteligencija

bliska je konceptu kristalizirane inteligencije s obzirom na to da se razvija tijekom života i raste s iskustvom pojedinca (Takšić i sur., 2006). Osnovu za pojavu ovog konstrukta činila je Gardnerova podjela inteligencije na interpersonalnu i intrapersonalnu, pri čemu se interpersonalna odnosi na međuljudske vještine i sposobnost razumijevanja drugih, dok se intrapersonalna odnosi na samospoznavanje, odnosno poznavanje samog sebe i svojih osjećaja (Takšić i sur., 2006). Postoje empirijski dokazi o pozitivnoj povezanosti EI sa srećom, životnim zadovoljstvom, psihološkim blagostanjem te kvalitetom socijalne mreže, kao i slični dokazi o negativnoj povezanosti EI sa stresom, sklonosti depresiji te usamljenosti (Austin i sur., 2007). Emocionalna inteligencija je, dakle, povezana i s negativnim, kao i s pozitivnim ishodima.

Govoreći o spolnim razlikama u emocionalnoj inteligenciji, u većini istraživanja je nađeno da žene postižu više rezultate, a to se može objasniti socijalizacijom rodnih uloga. Žene se od najranije dobi potiče da pridaju pažnju vlastitim osjećajima, kao i osjećajima drugih ljudi (Fernández-Berrocal i sur., 2012). Nadalje, u istraživanju koje su D'amico i Geraci (2022) proveli na adolescentima utvrđeno je kako dječaci imaju tendenciju precjenjivati svoje emocionalne sposobnosti za razliku od djevojčica koje svoje emocionalne sposobnosti podcjenjuju te da dječaci izvještavaju o višoj emocionalnoj inteligenciji od djevojčica. Međutim, istraživanje je pokazalo da na skali emocionalne inteligencije djevojčice postižu više rezultate od dječaka. Svakako, ove nalaze treba uzimati s oprezom, s obzirom da istraživanja pokazuju da na emocionalnu inteligenciju mogu utjecati i drugi faktori, kao npr. dob, koja je u istraživanju Fernández-Berrocal i suradnika (2012) bila posrednik u spolnim razlikama. S druge strane, ima istraživanja koja su pokazala i drugačije rezultate, tako je istraživanje Bindu i Thomasa (2006) pokazalo kako muškarci postižu više rezultate na skali emocionalne inteligencije.

1.3. Mračna trijada ličnosti (psihopatija, narcizam i makijavelizam)

Jedan od psiholoških konstrukata koji se povezuje s emocionalnom manipulacijom je i konstrukt mračne trijade ličnosti (Jones i Figuereda, 2013). Mračna trijada ličnosti (D3) područje je interesa mnogih istraživača otkad su Paulhus i Williams (2002) grupirali tri osobine ličnosti, koje se smatraju socijalno averzivnima, odnosno psihopatiju, narcizam i makijavelizam, u jednu skupinu osobina koju su nazvali mračna trijada ličnosti. Psihopatiju karakterizira površni šarm, prijevarno i manipulirajuće ponašanje, nedostatak grižnje savjesti, empatije i emocionalnosti kao i općenito antisocijalno ponašanje (Paulhus i Williams, 2002). Najistaknutiji model koji opisuje psihopatiju

je model psihopatije s četiri faktora (Neumann i sur., 2006). Ovaj model opisuje psihopatiju kao osobinu četiri visoko međusobno korelirana čimbenika, a to su: 1) međuljudska manipulacija, 2) bešćutni afekt, 3) nestalan način života i 4) antisocijalno ponašanje. Psihopatija nalikuje konceptu antisocijalnog poremećaja ličnosti koji je opisan u DSM-V. Druga osobina mračne trijade je narcizam: narcisoidne osobe imaju tendenciju osjećati se superiornima u odnosu na druge, hvaliti se sobom i imaju namjeru dominirati svojim društvenim okruženjem iskorištavanjem drugih (Raskin i Hall, 1981). Narcisoidne osobe motivirane su snažnom potrebom da im se drugi dive i sklone su preneglašavati svoje sposobnosti. Slično kao i kod psihopatije, narcisoidnost se javlja u kliničkoj populaciji kao najekstremniji oblik – narcisoidni poremećaj ličnosti. Treća osobina, makijavelizam, je osobina ličnosti čije se ime referira na filozofa Niccolu Machiavellija – opisuje nedostatak afekta u međuljudskim odnosima, utilitaristički svjetonazor bez čvrstih moralnih standarda i nedostatak psihopatologije (Michels i Schulze, 2021). Noviji koncepti makijavelizma usredotočeni su na manipulativno dugoročno planiranje i tendenciju odgađanja zadovoljstva kako bi se postigli vlastiti ciljevi (Michels i Schulze, 2021). Ova tri konstrukta, iako imaju različite korijene, dijele neke značajke, a to su niska empatija, sklonosti manipulaciji, zanemarivanje dobrobiti drugih i potreba za dominacijom nad drugima. Sva tri konstrukta su u pozitivno umjerenim međusobnim korelacijama (Michels i Schulze, 2021). Koncept mračne trijade proširen je dodavanjem i četvrtog konstrukta - sadizma, čineći tako mračnu tetradu (Paulhus, 2014). Moshagen i suradnici (2018) nedavno su identificirali konstrukt koji je u srži mračne trijade ličnosti, a kojeg su nazvali mračni faktor ličnosti (D). Opisali su ga kao opću tendenciju da se maksimalizira nečija individualna korisnost. Također je pokazano kako mračni faktor ličnosti visoko negativno korelira s poštenjem-poniznošću (HH) iz HEXACO modela ličnosti (Michels i Schulze, 2021). Većina autora koja se bavi ovim područjem istraživanja slaže se da je mračna trijada ličnosti povezana sa socijalnim i emocionalnim sposobnostima koje za cilj imaju manipulaciju drugih. Tako su npr. oni s izraženom crtom psihopatije socijalni predatori koji imaju mogućnost doći na visoke pozicije kao menadžeri ili političari, makijavelisti su viđeni kao hladni manipulatori s kompleksnim planovima kako bi ostvarili svoje ciljeve, dok su narcisoidni pojedinci šarmantni zabavljači (Michels i Schulze, 2021).

U literaturi se ističe kako muškarci imaju izraženije crte mračne trijade ličnosti nego žene, što je povezano s evolucijskim strategijama reprodukcije. Naime, prema teoriji životne povijesti (*Life history theory*), koja se referira na stratešku raspodjelu bioenergetskih i materijalnih resursa prema

različitim životnim zadacima, muškarci generalno više preferiraju brze (kratkoročne) strategije (npr. stupaju u spolne odnose s više različitih partnerica, što onda smanjuje adekvatnu brigu za potomstvo), dok žene više preferiraju spore (dugoročne) strategije (važnija im je adekvatna briga za potomstvo stoga se odlučuju za jednog partnera) (Buss i Schmitt, 2016). S obzirom da osobine mračne trijade ličnosti podržavaju kratkoročne umjesto dugoročnih strategija, vjerojatnije je da će se osobine mračne trijade prije manifestirati kod muškaraca nego kod žena (Luo i sur., 2023). Meta-analiza Muris i suradnika (2017) pokazala je kako muškarci postižu veći rezultat na makijavelizmu, narcizmu i psihopatiji od žena. Istraživanje Jonasona i Davisa (2018) pokazalo je kako su sve tri osobine mračne trijade više izražene kod muškaraca, a kada su bile ispitivane korelacije, osobine mračne trijade bile su povezane s povećanom muževnošću. Također, istraživanje Jonesa i Figuereda (2013) pokazalo je kako su sve tri osobine mračne trijade bile izraženije kod muškaraca.

1.4. Svijetla trijada ličnosti (kantijanizam, humanizam i vjera u čovječanstvo)

Kao reakcija na sve veći broj istraživanja mračne trijade ličnosti, u zadnjih nekoliko godina javila su tendencija istraživanja ljudskih vrlina, odnosno istražuje se pomažuće i nesebično, rastu orijentirano ljudsko ponašanje. Proučavanjem ovakvog seta ljudskog ponašanja bavi se pozitivna psihologija te se naglasak stavlja na „svijetli“ dio ljudske ličnosti (Snyder i Lopez, 2001). Konstrukt svijetle trijade ličnosti prvi su uveli Kaufman i suradnici (2019) koji su smatrali da u ovom području nedostaju empirijski dokazi koji uključuju pogled na obje strane ljudske ličnosti, dakle i svijetlu i tamnu. Preveliko usmjeravanje na samo jednu stranu ličnosti pogrešno predstavlja razumijevanje ljudske prirode. Svijetli dio ličnosti uključuje osobine kao što su ugodne emocije, osobni rast, altruizam, praštanje, hrabrost, pozitivne romantične veze, zdravo samopoštovanje, samoučinkovitost, zreli stilovi suočavanja, moral, autonomija, autentičnost, kompetencije, borbenost i sl. (Kaufman i sur., 2019). Ovaj višedimenzionalni konstrukt čine kantijanizam, humanizam i vjera u čovječanstvo (Kaufman i sur., 2019). Kantijanizam se odnosi na tretiranje ljudi kao bića s vlastitim ciljevima, a ne kao puko sredstvo za postizanje vlastitih ciljeva. Temelji se na kategoričkom imperativu Immanuela Kanta koji naglašava da treba poštivati ljudskost u drugima i da se treba ponašati prema pravilima koja vrijede za sve jednako. Nadalje, humanizam se odnosi na uvažavanje drugih kao vrijednih bića, dok vjera u čovječanstvo stavlja naglasak na vjerovanje da su ljudi u osnovi dobri (Kaufman i sur., 2019). U istraživanju Kaufmana i suradnika

(2019) utvrđeno je da su osobine svijetle trijade ličnosti u većoj mjeri izražene kod žena, kod sudionika starije životne dobi te kod sudionika sa stabilnijim djetinjstvom. Također, povezane su i s pozitivnim životnim ishodima, ponajviše s tri osnovne psihološke potrebe (kako ih određuje teorija samodeterminizma, (Deci i Ryan, 2008)): za autonomijom, pripadanjem i kompetentnošću. Pojedinci koji na skali svijetle trijade postižu visoke rezultate generalno su zadovoljniji životom, imaju visoko samopoštovanje, skloniji su opraštanju, smatraju da su drugi ljudi u osnovi dobri, skloniji su timskom radu i surađivanju te žive autentičnim životnim stilom, ali posjeduju i više razine osjećaja intrapersonalne krivnje. Ovakva kombinacija osobina ovakve pojedince izlaže emocionalnoj manipulaciji i većem iskorištavanju od strane drugih koji posjeduju mračne osobine ličnosti (Kaufman i sur., 2019).

Iako u ovom području još uvijek nedostaje istraživanja, kako je već rečeno Kaufman i suradnici (2019) utvrdili su kako su osobine svijetle trijade ličnosti u većoj mjeri izražene kod žena. Naime, osobine svijetle trijade ličnosti pozitivno su povezane s empatijom, zadovoljstvom životom, religioznošću, prihvaćanjem drugih, entuzijazmom, suosjećanjem i sl. što je inače više izraženo kod žena nego kod muškaraca zbog socijalizacije rodnih uloga i društvenih očekivanja. Istraživanje Pechorra i suradnika (2024) također je pokazalo kako žene postižu više rezultate na skali svijetle trijade od muškaraca.

1.5. Istraživanja odnosa između emocionalne manipulacije, emocionalne inteligencije, mračne i svijetle trijade ličnosti

1.5.1. Emocionalna manipulacija i emocionalna inteligencija

Kako je već rečeno, u literaturi se često navodi kako emocionalna inteligencija ima mračnu stranu, a to je korištenje emocionalne manipulacije. Prema teoriji uma, ljudi imaju sposobnost čitanja tuđih emocija i namjera, što im onda omogućuje da pripišu svoje namjere nekom drugom (Ngoc i sur., 2020). Ovo je posebno izraženo kod pojedinaca s visokom emocionalnom inteligencijom. Naime, kako pojedinci s visokom emocionalnom inteligencijom dobro prepoznaju i upravljaju emocijama drugih, mogu te emocije iskoristiti kako bi manipulirali ponašanjem drugih pojedinaca i prilagodili ga svom vlastitom interesu (Austin i sur., 2007). Uz sposobnost opažanja i razumijevanja emocija, pojedinac može ne samo čitati kontekst nego i objasniti i predvidjeti ponašanje drugih, koristeći ga kao sredstvo za emocionalnu manipulaciju (Ngoc i sur., 2020). Ipak,

rezultati istraživanja nisu konzistentni. Konrath i suradnici (2014) smatraju da je emocionalna inteligencija negativno povezana s emocionalnom manipulacijom jer empatija, koja je temelj emocionalne inteligencije, manjka kod pojedinaca s izraženim narcizmom i psihopatijom, a koji pokazuju manipulativno ponašanje. Kada se govori o emocionalnoj manipulaciji u prosocijalne svrhe, tada je za očekivati pozitivnu povezanost emocionalne inteligencije i emocionalne manipulacije jer je u tom slučaju važna empatija kako bi se moglo utjecati na emocije drugog pojedinca. Međutim, kada se govori o emocionalnoj manipulaciji koja nije u prosocijalne svrhe, tada u obzir treba uzeti i neke druge faktore kao što su moral, mračna trijada ličnosti, nedostatak empatije i sl. Casale i suradnici (2019) pronašli su kako pojedinci s visokom emocionalnom inteligencijom manje manipuliraju drugima, dok Austin i suradnici (2007) nisu utvrdili povezanost emocionalne inteligencije i emocionalne manipulacije. U istraživanju Naglera i suradnika (2014) narcizam i psihopatija pokazali su se kao moderatori između emocionalne inteligencije i emocionalne manipulacije. U svom istraživanju Grieve i Panebianco (2013) utvrdili su da kod muškaraca viša emocionalna inteligencija kao i neizravna agresija značajno predviđaju emocionalnu manipulaciju, dok se kod žena viša emocionalna inteligencija pokazala kao supresor. Istraživanje Hyde i suradnika (2020) pokazalo je da emocionalna inteligencija značajno pridonosi neiskrenoj emocionalnoj manipulaciji, ali samo kod žena, što opet pokazuje mračnu stranu emocionalne inteligencije.

1.5.2. Mračna trijada ličnosti i svijetla trijada ličnosti

Svaki pojedinac unutar sebe ima mračnu kao i svijetlu stranu ličnosti, ali postoji razlika u opsegu u kojemu ti pojedinci dosljedno pokazuju svijetle naspram tamnih obrazaca misli i ponašanja u svakodnevnom životu (Kaufman i sur., 2019). Kaufman i suradnici (2019) u svom su istraživanju utvrdili umjerenu negativnu povezanost mračne i svijetle trijade ličnosti, što sugerira da svijetla trijada nije samo čista suprotnost mračnoj trijadi ličnosti. Što se tiče pojedinih faceta svijetle i mračne trijade, sve tri osobine svijetle trijade ličnosti bile su negativno povezane s dimenzijama mračne trijade ličnosti, pri čemu je najveća negativna povezanost bila s psihopatijom i makijavelizmom. Također, makijavelizam i psihopatija pokazali su se kao negativni prediktori rezultata na skali svijetle trijade ličnosti (Kaufman i sur., 2019). Peterson i Palmer (2021) u svom su istraživanju suprotstavili mračnu i svijetlu trijadu ličnosti glede političkih ambicija i sudjelovanja u politici. U istraživanju su utvrđene vrlo niske korelacije između dimenzija mračne

i svijetle trijade, pri čemu je kantijanizam negativno povezan sa sve tri dimenzije mračne trijade, a najveća korelacija bila je s makijavelizmom. Vjera u čovječanstvo pokazala se pozitivno povezana sa sve tri dimenzije mračne trijade, pri čemu je najveća korelacija bila s narcizmom. Humanizam se pokazao pozitivno povezan samo s narcizmom, pri čemu je korelacija bila vrlo niska. Istraživanje je također pokazalo kako je mračna trijada ličnosti dominantan prediktor za političke ambicije i sudjelovanje, i to najviše makijavelizam, no u području političkih ambicija i sudjelovanja značajne su bile i dvije dimenzije svijetle trijade, a to su vjera u čovječanstvo i humanizam. Nadalje, Tucaković i suradnici (2022) ispitivali su na koji način crte mračne i svijetle trijade ličnosti predviđaju strategije reprodukcije u online kontekstu (prema Buss i Schmitt, 2016, opisano ranije). Istraživanje je pokazalo kako je makijavelizam značajno negativno povezan sa sve tri crte svijetle trijade ličnosti, narcizam je značajno negativno povezan samo s kantijanizmom, dok je psihopatija značajno negativno povezana s vjerom u čovječanstvo i humanizmom. Osim toga, autori su dobili kako su spore strategije pozitivno povezane sa sve tri dimenzije svijetle trijade, dok su brze strategije pozitivno povezane s narcizmom, psihopatijom i sadizmom. Vjera u čovječanstvo i kantijanizam pokazali su se negativno povezani s brzim strategijama. Mejía-Suazo i suradnici (2021) u svom su istraživanju utvrdili kako su makijavelizam i psihopatija značajno negativno povezani sa sve tri crte svijetle trijade, dok je narcizam značajno negativno povezan samo s kantijanizmom. Istraživanje je također utvrdilo kako je mračna trijada ličnosti rizični faktor za video igre i ovisnost o internetu, odnosno značajna je barem jedna osobina mračne trijade, dok se kantijanizam pokazao kao zaštitni faktor vezan uz korištenje mobitela. Slične su rezultate dobili Tang i suradnici (2020) koji su našli kako su makijavelizam i psihopatija direktno povezani s višim razinama poremećaja igranja video igara (engl. *gaming disorder*). Važno je naglasiti kako nitko ne posjeduje isključivo osobine svijetle trijade ili osobine mračne trijade, već se kod svakog mogu pronaći i jedne i druge. S obzirom na sve navedeno, korisno je dublje istražiti novi konstrukt svijetle trijade te na taj način staviti naglasak na pozitivne osobine ličnosti i njihovu važnost glede ukupne psihološke dobrobiti pojedinca.

1.5.3. Odnos emocionalne manipulacije s mračnom i svijetlom trijadom ličnosti

Većina autora koja se bavi ovim područjem istraživanja slaže se kako je mračna trijada ličnosti povezana sa socijalnim i emocionalnim sposobnostima koje za cilj imaju manipulaciju drugih.

Kako je spomenuto i ranije, osobe s izraženom crtom psihopatije su socijalni predatori koji imaju mogućnost doći na visoke pozicije kao menadžeri ili političari, makijavelisti su viđeni kao hladni manipulatori sa kompleksnim planovima kako bi ostvarili svoje ciljeve, dok su narcisoidni pojedinci šarmantni zabavljači (Michels i Schulze, 2021). Istraživanje Jonesa i Figuereda (2013) pokazalo je pozitivnu povezanost između manipulacije i sve tri crte mračne trijade ličnosti, pri čemu je najjača povezanost bila s makijavelizmom, a najslabija s narcizmom. U tom istraživanju utvrđeno je da postoji zajednički latentni faktor koji povezuje sve tri crte mračne trijade s emocionalnom manipulacijom, odnosno sve tri crte mračne trijade dijele temeljnu sklonost ka emocionalnoj manipulaciji. Autori su zaključili kako su manipulacija i bešćutnost neophodne komponente zlonamjerne osobnosti. Nadalje, istraživanje Hyde i suradnika (2020) također je pokazalo da je emocionalna manipulacija pozitivno povezana sa sve tri crte mračne trijade, a najjača povezanost bila je s makijavelizmom. Austin i suradnici (2007) također su pronašli pozitivnu povezanost emocionalne manipulacije i makijavelizma.

U kontekstu emocionalne manipulacije, većina istraživanja se fokusirala na mračnu trijadu ličnosti dok su na području svijetle trijade istraživanja ograničena. Nedostatak istraživanja odnosa emocionalne manipulacije i svijetle trijade ličnosti vjerojatno je posljedica novosti konstrukta svijetle trijade u odnosu na mračnu. Ono što se teoretski može očekivati jest da će kombinacijom osobina koju posjeduju pojedinci s izraženim osobinama svijetle trijade oni biti izloženi emocionalnoj manipulaciji i iskorištavanju od onih koji posjeduju mračne osobine ličnosti (Kaufman i sur., 2019).

1.5.4. Odnos emocionalne inteligencije s mračnom i svijetlom trijadom ličnosti

Mnoga istraživanja pokazala su negativnu povezanost emocionalne inteligencije i mračne trijade ličnosti (Austin i sur., 2007; Jauk i sur., 2016; Visser i sur., 2010, prema Michels i Schulze, 2021). Ipak, važno je naglasiti da se na emocionalnu inteligenciju može gledati kao na sposobnost (*Ability-Related Emotional Intelligence*; AEI) te kao na osobinu (*Trait emotional intelligence*; TEI). Ako se na empatiju gleda kao na sposobnost da se suosjeća s drugima, tada se može reći da stvarno postoji negativna korelacija između mračne trijade ličnosti i emocionalne inteligencije kao sposobnosti (AEI). Nadalje, istraživanja pokazuju kako emocionalna inteligencija kao osobina (TEI) i opći faktor ličnosti visoko koreliraju (.85), dok je opći faktor ličnosti (opći ili g-faktor,

opća inteligencija svakog pojedinca) negativno povezan s psihopatijom i makijavelizmom (Kowalski i sur., 2016). Istraživanje Michelsa i Schulzea (2021) pokazalo je kako su sve crte mračne trijade negativno povezane sa AEI, psihopatija i makijavelizam negativno povezani s TEI, dok je narcizam pozitivno povezan s TEI. Dakle, pojedinci koji postižu više rezultate na skali psihopatije i makijavelizma opisuju sebe kao manje emocionalno inteligentne te također pokazuju niži AEI. Pojedinci s visokim rezultatima na skali narcizma opisuju sebe kao emocionalno inteligentne i ne postižu niski AEI. Očito da i sam način operacionalizacije emocionalne inteligencije utječe na ustanovljene odnose s osobinama mračne trijade. Meta-analiza Miao i suradnika (2019) pokazala je kako narcizam nije značajno povezan s emocionalnom inteligencijom niti kao sposobnosti (AEI) niti kao osobinom (TEI), dok su makijavelizam i psihopatija značajno negativno povezani s emocionalnom inteligencijom, bilo da se radi o AEI ili TEI. Jauk i suradnici (2016) u svom su istraživanju utvrdili kako se povezanost crta mračne trijade ličnosti i emocionalne inteligencije razlikuje ovisno o spolu. Kod žena, obje mjere emocionalne inteligencije (AEI i TEI) bile su negativno povezane samo sa psihopatijom, što se uklapa u koncept psihopatije u smislu afektivne hladnoće, impulzivnosti i antisocijalnog ponašanja. Isto tako, žene koje su izvijestile da imaju psihopatske osobine, bile su prilično točne u samopercepciji svoje snižene emocionalne kompetentnosti, odnosno svjesne su svojih emocionalnih deficita. Kod muškaraca su rezultati bili nešto složeniji. Prije svega, narcizam je bio negativno povezan s AEI ali ne i sa TEI, dok je makijavelizam pozitivno povezan s AEI. Psihopatija se pokazala negativno povezana s TEI. Petrides i suradnici (2011) u svom su istraživanju utvrdili kako je emocionalna inteligencija bila pozitivno povezana s narcizmom, a negativno s makijavelizmom i psihopatijom. Zanimljivo je istraživanje Zhang i suradnika (2015) koji su na adolescentima utvrdili negativnu povezanost makijavelizma i psihopatije s TEI, kao i negativnu povezanost makijavelizma i AEI. Narcizam je nasuprot tome bio pozitivno povezan s AEI. Medijacijskom analizom utvrđeno je da je AEI medijator između makijavelizma i usamljenosti, a TEI je djelomični medijator između narcizma i usamljenosti. Austin i suradnici (2007) utvrdili su negativnu povezanost makijavelizma i emocionalne inteligencije. Međutim, neka istraživanja pokazuju kako emocionalna inteligencija osobama s izraženim osobinama mračne trijade daje prednost u manipuliranju drugih (Nagler i sur., 2014). Istraživanja pokazuju i tendenciju da osobe s „mračnim“ osobinama ličnosti postižu veću razinu neverbalnog IQ-a (Paulhus i Williams, 2002). Moguće objašnjenje je da frustracija

koja proizlazi iz nesposobnosti komuniciranja vlastitih ideja dovodi do više zlonamjernih interpersonalnih strategija.

Istraživanja odnosa svijetle trijade ličnosti i emocionalne inteligencije rijetka su, što je opet vjerojatno posljedica relativne novosti konstrukta svijetle trijade. Ipak, Johnson (2018) je u svom istraživanju utvrdila pozitivnu povezanost osobina svijetle trijade i TEI, što se da objasniti time da su „svijetli“ tipovi skloniji surađivati s drugima i suosjećati, kao i da svijetli dio ličnosti uključuje osobine kao što su ugodne emocije, osobni rast, altruizam, moral, autonomija, autentičnost, kompetencije, empatija i sl. (Kaufman i sur., 2019). Nadalje, Yousefi (2022) je također utvrdio da se model ličnosti svijetle trijade sastoji od tri faktora nižeg reda: empatije, suosjećanja i altruizma.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA, PROBLEMI I HIPOTEZE

Cilj istraživanja:

S obzirom na rezultate prethodnih, relativno rijetkih, istraživanja odnosa emocionalne manipulacije, emocionalne inteligencije, mračne i svijetle trijade ličnosti, a koja nisu dala konzistentne nalaze - cilj ovog rada bio je ispitati odnos mračne i svijetle trijade ličnosti s emocionalnom inteligencijom i emocionalnom manipulacijom. U tom kontekstu, posebno se interesantno čini ispitati odnos osobina mračne i svijetle trijade, odnosno, provjeriti pretpostavku Kaufmana i suradnika (2019) o umjerenoj negativnoj povezanosti mračne i svijetle trijade ličnosti, što bi indiciralo da svijetla trijada ličnosti nije čista suprotnost mračnoj trijadi. Isto tako, s obzirom na sve moguće negativne posljedice emocionalne manipulacije, važno je ispitati neke čimbenike koji dovode do nje, odnosno, provjeriti u kojoj mjeri emocionalna inteligencija, mračna i svijetla trijada ličnosti doprinose emocionalnoj manipulaciji.

Problemi:

1. Ispitati razlikuju li se žene i muškarci u izraženosti osobina mračne trijade ličnosti, svijetle trijade ličnosti, emocionalne inteligencije i sklonosti emocionalnoj manipulaciji.
2. Ispitati povezanost osobina mračne trijade ličnosti, svijetle trijade ličnosti, emocionalne inteligencije i emocionalne manipulacije.
3. Ispitati prediktivan doprinos spola, dobi, osobina mračne trijade ličnosti, osobina svijetle trijade ličnosti i emocionalne inteligencije u objašnjenju emocionalne manipulacije.

Hipoteze:

1. Očekuje se da će žene u prosjeku imati viši rezultat na skali emocionalne inteligencije u odnosu na muškarce kao i da će kod žena, u prosjeku, više biti izražene „svijetle“ osobine ličnosti u odnosu na muškarce kod kojih će više biti izražene „mračne“ osobine ličnosti i koji će biti skloniji emocionalnoj manipulaciji.
2. Očekuje se:
 - a) negativna povezanost emocionalne inteligencije i sklonosti emocionalnoj manipulaciji.

- b) negativna povezanost između osobina mračne trijade ličnosti i osobina svijetle trijade ličnosti.
 - c) negativna povezanost osobina mračne trijade ličnosti s emocionalnom inteligencijom, a pozitivna s emocionalnom manipulacijom.
 - d) pozitivna povezanost osobina svijetle trijade s emocionalnom inteligencijom, a negativna s emocionalnom manipulacijom.
3. Očekuje se da će osobine mračne trijade ličnosti biti pozitivni prediktori emocionalne manipulacije, a emocionalna inteligencija i osobine svijetle trijade ličnosti negativni prediktori emocionalne manipulacije.

3. METODA

3.1. Sudionici

U istraživanju je korišten prigodni uzorak sudionika mlađe odrasle dobi (20-40 godina) (razvojni stadij definiran je prema Berk, 2008), a podaci su prikupljeni *Google Forms* upitnikom diljem Republike Hrvatske. Istraživanju je ukupno pristupilo 210 sudionika od čega ih je troje isključeno jer nisu zadovoljili dobnu granicu za sudjelovanje u istraživanju (20-40 godina). Nakon isključivanja sudionika, konačni uzorak činilo je 207 sudionika. Od ukupnog broja sudionika, 40,58% (N=84) uzorka činili su muškarci, a 59,42% (N=123) žene. Od sociodemografskih podataka prikupljeni su podaci o spolu i dobi sudionika ($M_{dob}=26$, $SD_{dob}=4,54$, $Min_{dob}=20$, $Max_{dob}=40$).

3.2. Mjerni instrumenti

U istraživanju su korišteni Upitnik o sociodemografskim podacima, Upitnik emocionalne kompetentnosti, Kratka skala mračne trijade, Skala svijetle trijade, Skala emocionalne manipulacije i Marlowe-Crowne skala socijalne poželjnosti.

Upitnik o sociodemografskim podacima

Upitnik je uključivao pitanja o sociodemografskim podacima, odnosno, sudionici su naveli svoj spol i dob.

Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45; Takšić, 2002)

Upitnik emocionalne kompetentnosti (UEK-45) je skraćena verzija Upitnika emocionalne inteligencije (UEK-136; Takšić, 1998), a sastoji se od 3 subskele koje su podijeljene prema sposobnostima koje mjeri: 1) uočavanje i razumijevanje emocija (15 čestica; npr. „*Kod prijatelja mogu razlikovati kada je tužan, a kada razočaran.*”), 2) izražavanje i imenovanje emocija (14 čestica; npr. „*Mogu dobro izraziti svoje emocije.*“), 3) regulacija i upravljanje emocijama (16 čestica; npr. „*Kada mi se neka osoba sviđa, učinit ću sve da joj se i ja svidim.*“). Zadatak sudionika je da na skali Likertovog tipa od 1 (uopće ne) do 5 (u potpunosti da) procijene koliko se tvrdnja odnosi na njih. Veći rezultat na skali pokazuje veću emocionalnu inteligenciju, odnosno veći stupanj emocionalne kompetentnosti. Unutarnja pouzdanost tipa Cronbach alpha cijelog Upitnika

na različitim uzorcima iznosi od .88 do .92 (Takšić, 1998). U ovom istraživanju Cronbach alpha koeficijent cijelog Upitnika iznosio je .93.

Kratka skala mračne trijade (The Short Dark Triad Scale; Jones i Paulhus, 2014, adaptirali Jakšić i Penezić, 2018)

Kratka skala mračne trijade pouzdana je i valjana mjera mračne trijade ličnosti. Sastoji se od 27 čestica, a svaka subskala koja mjeri jednu od tri crte mračne trijade (makijavelizam, narcizam i psihopatija) ima po devet čestica. Subskala makijavelizma zahvaća osobinu ličnosti koja se odnosi na manipulativnost, nedostatak morala i ciničan svjetonazor (npr. „Nije pametno odavati svoje tajne“). Subskala narcizma mjeri osobinu ličnosti koja se odnosi na dominaciju, osjećaj superiornosti, grandioznost, manipulaciju te bešćutnost (npr. „Ljudi me vide kao rođenog vođu“). Treća subskala, subklinička psihopatija, obuhvaća osobinu ličnosti koja se odnosi na manjak samokontrole i afekta (npr. „Volim se osvetiti autoritetima“). Sudionici daju odgovore na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Rezultat se formira kao prosjek procjena svih čestica skale, a ukupni rezultat na pojedinoj subskali je prosjek zbroja vrijednosti koje ispitanik daje na česticama koje pripadaju toj subskali pri čemu viši rezultat ukazuje na izraženiji stupanj zastupljenosti te osobine kod pojedinca. Skala je provjerena na hrvatskom uzorku odraslih osoba te je potvrđena trofaktorska struktura. Pouzdanost subskala je zadovoljavajuća. Koeficijenti unutarnje pouzdanosti za navedene tri subskale iznosili su .76 za psihopatiju, .60 za narcizam, te .77 za dimenziju makijavelizma (Jakšić, 2017). U ovom istraživanju, unutrašnja pouzdanost tipa Cronbach alpha cijele skale iznosila je .83, a bila je zadovoljavajuće visoka i za pojedine subskale: .74 za psihopatiju, .74 za narcizam te .76 za makijavelizam.

Skala svijetle trijade (The Light Triad Scale; Kaufman i sur., 2019, adaptirao Milošević, 2022)

Skala se sastoji od 12 čestica koje mjere tri dimenzije konstrukta svijetle trijade: 1) kantijanizam (npr. „Kada razgovaram s ljudima, rijetko razmišljam o tome što želim od njih.“); 2) humanizam (npr. „Tretiram druge ljude kao vrijedne.“) te 3) vjera u čovječanstvo (npr. „Mislim da je većina ljudi dobra.“). Subskala kantijanizma zahvaća osobine koje se odnose na tretiranje ljudi kao bića s vlastitim ciljevima, a ne kao puko sredstvo za postizanje vlastitih ciljeva. Nadalje, subskala humanizma obuhvaća set osobina koje se odnose na uvažavanje vrijednosti svakog pojedinca, dok subskala vjere u čovječanstvo obuhvaća vjerovanja da su ljudi u osnovi dobri. Svaka subskala sastoji se od četiri čestice. Sudionici na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se

slažem) procjenjuju koliko se slažu s navedenom tvrdnjom. Ukupni rezultat na skali je prosjek svih 12 čestica. U istraživanju Miloševića (2022), na uzorku studenta tzv. pomagačkih studija (medicine, socijalnog rada, psihologije i sl.), Cronbach alfa koeficijent unutarnje pouzdanosti iznosio je .75 za cijelu skalu što je zadovoljavajuća pouzdanost. Za pojedinačne dimenzije Svijetle trijade rezultat se može izračunati kao prosjek odgovora na česticama koje čine tu dimenziju. Cronbach alfa koeficijent unutarnje pouzdanosti u spomenutom istraživanju za ove tri subskale bio je isti ili nešto niži od onog za cijelu skalu (Milošević, 2022). U ovom istraživanju Cronbach alfa koeficijent unutarnje pouzdanosti cijele skale iznosio je .71, dok su utvrđene pouzdanosti pojedinačnih subskala bile nešto niže: .59 za kantijanizam, .57 za humanizam te .66 za dimenziju vjera u čovječanstvo.

Modificirana skala emocionalne manipulacije (Emotional manipulation Scale – EMS; Austin i sur., 2007, adaptirale i modificirale Opat i Ombla, 2019)

Austin i suradnici (2007) konstruirali su skalu Emocionalne manipulacije (EMS) kojom su pokušali zahvatiti tri njena aspekta: emocionalnu manipulaciju (opću tendenciju emocionalnoj manipulaciji), slabe emocionalne vještine i prikrivanje emocija. Originalna skala EMS sadrži 25 tvrdnji koje ispituju sklonost sudionika da upravlja emocionalnim stanjem ili raspoloženjem druge osobe, raspoređenih u tri subskale: 1) emocionalna manipulacija (16 čestica; npr. „Znam kako uznemiriti drugu osobu.“), 2) slabe emocionalne vještine (5 čestica; npr. „Osjećam da mi nedostaje emocionalnih vještina.“) i 3) prikrivanje emocija (4 čestice; npr. „Obično od drugih skrivam osjećaje kad se osjećam ljuto ili jadno.“). Od sudionika se traži da na skali od 1 (uopće se ne odnosi na mene) do 5 (u potpunosti se odnosi na mene) označe koliko se pojedina tvrdnja odnosi na njih. Rezultati na subskalama se boduju odvojeno. Subskale zapravo mjere različite facete stoga ih se može koristiti i zasebno ovisno o potrebama istraživanja. Viši rezultat na skali predstavlja veću sklonost emocionalnoj manipulaciji, slabije emocionalne vještine i veću sklonost prikrivanju emocija. Prijevod i adaptaciju skale na hrvatskom uzorku napravile su Opat i Ombla (2019), pri čemu su modificirale originalnu skalu skraćujući je na 17 čestica koje su raspoređene u tri faktora: emocionalna manipulacija (10 čestica), slabe emocionalne vještine (4 čestice) i prikrivanje emocija (3 čestice). Subskale su se pokazale dovoljno pouzdane na uzorku odraslih osoba (18 do 40 godina) koje su bile u romantičnoj vezi (Cronbach alfa koeficijent unutarnje pouzdanosti za subskalnu emocionalne manipulacije iznosio je .89, za subskalnu slabe emocionalne

vještine .77 i za subskalu prikrivanje emocija .83). U ovom istraživanju su utvrđeni Cronbach alfa koeficijenti unutarnje pouzdanosti zadovoljavajuće visoki: .88 za subskalu emocionalne manipulacije, .73 za slabe emocionalne vještine i .82 za prikrivanje emocija. Za potrebe ovog istraživanja, korištena je samo subskala emocionalne manipulacije kao zasebna skala.

Marlowe-Crowne skala socijalne poželjnosti (Marlowe–Crowne Social Desirability Scale; Crowne i Marlowe, 1964, adaptirao Penezić, 2002)

Marlowe-Crowne skala socijalne poželjnosti jedna je od skala koja se koristi za mjerenje socijalno poželjnog odgovaranja, a rezultati na skali ujedno odražavaju i poželjno samopredstavljanje, zadobivanje odobravanja, izbjegavanje negativnoga društvenog vrednovanja i sl. (Burušić i sur., 2003). Crowne i Marlowe kombinirali su čestice iz različitih skala koje mjere sklonost socijalno poželjnom odgovaranju uz naglasak da čestice pritom ne odražavaju psihopatološke značajke. Izvorna skala sadrži 33 čestice na koje ispitanici odgovaraju točno ili netočno, a postoji nekoliko skraćenih verzija skale. U ovom istraživanju koristila se skraćena verzija sa 13 čestica jer se pokazalo da ta skala ima najbolje metrijske karakteristike od svih skraćenih verzija skale (Zook i Sipps, 1985; prema Penezić, 2002). Ukupan rezultat je linearna kombinacija procjena i kreće se u rasponu od 0 do 13. Viši rezultat na skali označava i veću sklonost socijalno poželjnom odgovaranju. U dosadašnjim istraživanjima na hrvatskim uzorcima unutarnja pouzdanost skale bila je relativno zadovoljavajuća (Barušić i sur., 2003; Pavlović, 2011). U ovom istraživanju Cronbach alfa koeficijent unutarnje pouzdanosti iznosio je .67.

3.3. Postupak

Istraživanje je provedeno u travnju 2024. godine. Podaci su prikupljeni konstruiranim on-line upitnikom (*Google Forms obrazac*) koji je objavljen u različitim grupama na društvenim mrežama i među sudionicima diljem Republike Hrvatske. U upitniku je bio naglašen uvjet za sudjelovanje u istraživanju, odnosno da u istraživanju mogu sudjelovati samo osobe mlađe odrasle dobi (20-40 godina). Istraživanje je odobrilo Etičko povjerenstvo Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru. Na početku upitnika nalazila se uputa sudionicima u kojoj je naglašeno da je istraživanje dobrovoljno i u potpunosti anonimno, te da mogu odustati od ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku ukoliko za to osjete potrebu.

4. REZULTATI

Prije provođenja složenijih statističkih analiza, u svrhu odgovora na istraživačke probleme, izračunati su deskriptivni parametri ispitivanih varijabli koji su prikazani u Tablici 1.

Iz Tablice 1 vidljivo je kako rezultati na subskalama humanizma, psihopatije te na skali socijalno poželjnog odgovaranja (Marlowe-Crowne skala socijalne poželjnosti) značajno odstupaju od normalne distribucije prema Kolmogorov-Smirnovljevom testu. S obzirom da je Kolmogorov-Smirnov test zapravo test koji kod većih uzoraka detektira i jako mala odstupanja od normalne distribucije, provjereni su i koeficijenti asimetričnosti i spljoštenosti distribucija. Indeksi asimetričnosti i spljoštenosti svih ispitivanih varijabli nalaze u dozvoljenom intervalu prema Klineovom (2005) kriteriju (± 3 za asimetričnost i ± 10 za spljoštenost), stoga je dozvoljeno koristiti parametrijske statističke postupke.

Također, iz Tablice 1 vidljivo je kako su rezultati na subskalama vjere u čovječanstvo, humanizma, kantijanizma te na skali emocionalne inteligencije negativno asimetrični, što znači da su procjene sudionika na tim skalama pomaknute prema višim vrijednostima. S druge strane, rezultati na subskalama makijavelizma, narcizma, psihopatije i emocionalne manipulacije su pozitivno asimetrični, što znači da su procjene sudionika pomaknute prema nižim vrijednostima.

Tablica 1 Prikaz deskriptivnih parametara ispitivanih varijabli na cijelom uzorku (N=207)

Varijabla	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min	Max	Indeks asimetričnosti	Indeks spljoštenosti	Kolmogorov- Smirnovljev test
Dob	26,04	4,54	20,00	40,00	1,17	0,87	0,19**
Vjera u čovječanstvo	3,50	0,67	1,50	5,00	-0,09	-0,05	0,09
Humanizam	4,18	0,54	1,50	5,00	-0,84	2,07	0,12**
Kantijanizam	4,22	0,61	2,25	5,00	-0,84	0,46	0,16**
Makijavelizam	2,83	0,66	1,33	4,78	0,03	-0,18	0,06
Narcizam	2,60	0,66	1,22	5,00	0,61	0,86	0,07
Psihopatija	1,88	0,61	1,00	3,44	0,64	-0,42	0,11*
Emocionalna manipulacija	2,30	0,83	1,00	5,00	0,51	-0,25	0,08
Emocionalna inteligencija	3,71	0,47	2,14	4,86	-0,20	-0,03	0,03
M-C	20,53	2,73	13,00	26,00	-0,46	0,06	0,12**

* $p < ,05$

** $p < ,01$

U svrhu odgovora na prvi problem, kako bi se dobio uvid u razlike između muškaraca i žena u ispitivanim varijablama, izračunati su t-testovi za velike nezavisne uzorke. Prikaz rezultata nalazi se u Tablici 2. Prije računanja t-testova, zadovoljen je preduvjet o homogenosti varijanci (provjereno Levene testom, Prilog 1).

Iz Tablice 2 vidljivo je kako je utvrđena statistički značajna razlika između muškaraca i žena u rezultatima na subskalama humanizma, makijavelizma, narcizma, psihopatije, emocionalne manipulacije te emocionalne inteligencije. Žene, u prosjeku, imaju značajno veći rezultat na subskali humanizma i skali emocionalne inteligencije u odnosu na muškarce, dok muškarci, u prosjeku, imaju značajno veći rezultat na subskalama makijavelizma, narcizma i psihopatije te na skali emocionalne manipulacije u odnosu na žene.

Nije utvrđena statistički značajna razlika između muškaraca i žena u rezultatima na subskalama vjera u čovječanstvo i kantijanizam.

Tablica 2 Usporedba rezultata između muškaraca i žena na subskalama: Vjera u čovječanstvo, Humanizam, Kantijanizam, Makijavelizam, Narcizam, Psihopatija, Emocionalna manipulacija i Emocionalna inteligencija (N=207)

	Muškarci (N=84)		Žene (N=123)		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
VUČ	3,46	0,65	3,53	0,68	0,73	205	0,466
HUM	4,02	0,58	4,30	0,47	3,79	205	0,000
KAN	4,14	0,63	4,27	0,59	1,55	205	0,122
M	2,99	0,66	2,72	0,64	-3,05	205	0,003
N	2,75	0,69	2,50	0,63	-2,67	205	0,008
P	2,14	0,63	1,70	0,54	-5,37	205	0,000
EM	2,55	0,82	2,13	0,79	-3,69	205	0,000
EI	3,63	0,50	3,77	0,44	2,06	205	0,041

Legenda: VUČ- vjera u čovječanstvo, HUM-humanizam, KAN-kantijanizam, M-makijavelizam, N-narcizam, P-psihopatija, EM-emocionalna manipulacija, EI-emocionalna inteligencija

Kako bi se dobio uvid u povezanosti među ispitivanim varijablama, izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacija. Prikaz rezultata nalazi se u Tablici 3.

Iz Tablice 3 vidljivo je kako je utvrđena statistički značajna umjerena negativna korelacija vjere u čovječanstvo s makijavelizmom i psihopatijom, niska negativna korelacija s emocionalnom manipulacijom te niska pozitivna korelacija s emocionalnom inteligencijom. Što je kod sudionika više izražena crta vjere u čovječanstvo to je veća i emocionalna inteligencija, no manje su izražene crte makijavelizma, psihopatije i emocionalne manipulacije. Nije utvrđena statistički značajna povezanost vjere u čovječanstvo s narcizmom.

Utvrđena je i statistički značajna niska negativna korelacija humanizma s makijavelizmom i narcizmom te umjerena negativna korelacija s psihopatijom. Što je kod sudionika više izražena crta humanizma, to su manje izražene crte makijavelizma, narcizma i psihopatije. Nadalje, utvrđena je i statistički značajna niska negativna korelacija humanizma s emocionalnom manipulacijom te umjerena pozitivna korelacija s emocionalnom inteligencijom. Što je kod sudionika više izražena crta humanizma veća je i emocionalna inteligencija, ali manje su izražene crte emocionalne manipulacije.

Nadalje, utvrđena je statistički značajna umjerena negativna korelacija kantijanizma s makijavelizmom i emocionalnom manipulacijom te niska negativna korelacija s narcizmom i psihopatijom. Što je kod sudionika više izražena crta kantijanizma, manje su izražene crte makijavelizma, narcizma, psihopatije i emocionalne manipulacije. Nije utvrđena statistički značajna povezanost kantijanizma sa emocionalnom inteligencijom.

Crta makijavelizma je statistički značajno umjereno pozitivno povezana s emocionalnom manipulacijom. Što je kod sudionika više izražena crta makijavelizma, to je više izražena emocionalna manipulacija. Nije utvrđena statistički značajna povezanost makijavelizma s emocionalnom inteligencijom.

Utvrđena je i statistički značajna umjerena pozitivna korelacija narcizma s emocionalnom manipulacijom i emocionalnom inteligencijom. Što je kod sudionika više izražena crta narcizma to su više izražene emocionalna inteligencija i emocionalna manipulacija.

Crta subkličke psihopatije statistički je značajno visoko pozitivno povezana s emocionalnom manipulacijom. Što je kod sudionika više izražena crta psihopatije to je više izražena emocionalna manipulacija. Nije utvrđena statistički značajna povezanost psihopatije s emocionalnom inteligencijom.

Nije utvrđena statistički značajna povezanost emocionalne manipulacije i emocionalne inteligencije.

Tablica 3 Prikaz bivarijatnih korelacija među ispitivanim varijablama (N=207)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1.	-										
2.	-0,09	-									
3.	0,05	-0,03	-								
4.	0,26**	-0,06	0,32**	-							
5.	0,11	0,07	0,23**	0,32**	-						
6.	-0,21**	-0,16*	-0,37**	-0,26**	-0,40**	-					
7.	-0,18**	-0,08	-0,08	-0,17*	-0,23**	0,20**	-				
8.	-0,35**	-0,06	-0,31**	-0,31**	-0,27**	0,57**	0,30**	-			
9.	-0,25**	-0,09	-0,22*	-0,24**	-0,39**	0,52**	0,38**	0,62**	-		
10.	0,14*	-0,12	0,19**	0,34**	0,13	-0,12	0,30**	-0,05	0,09	-	
11.	-0,19**	0,14*	0,20**	-0,02	0,25**	-0,18**	0,02	-0,15*	-0,28**	0,06	-

Legenda: * $p < ,05$, ** $p < ,01$, 1.-spol (0=muškarci, 1=žene), 2.-dob, 3.-vjera u čovječanstvo, 4.-humanizam, 5.-kantijanizam, 6.-makijavelizam, 7.-narcizam, 8.-psihopatija, 9.-emocionalna manipulacija, 10.-emocionalna inteligencija, 11.- Marlowe-Crowne skala socijalne poželjnosti

Treći problem ovog istraživanja bio je ispitati prediktivan doprinos spola, dobi, osobina mračne trijade ličnosti, osobina svijetle trijade ličnosti i emocionalne inteligencije u objašnjenju emocionalne manipulacije. U svrhu odgovora na ovaj istraživački problem provedena je hijerarhijska regresijska analiza s emocionalnom manipulacijom kao kriterijem, te spolom, dobi, emocionalnom inteligencijom, osobinama mračne i osobinama svijete trijade kao prediktorima. Prije same regresijske analize provjereni su Tolerance koeficijenti za sve uključene prediktore, i njihove vrijednosti pokazale su da ne postoji značajna multikolinearnost među prediktorima (svi su koeficijenti bili veći od 0.10, Prilog 2). Na temelju korelacija između varijabli prikazanih u Tablici 3 odlučeno je statistički kontrolirati varijable spol, dob i sklonost socijalno poželjnom odgovaranju, pa su one uvedene u hijerarhijsku regresijsku analizu u prvom koraku (Tablica 4). Uvođenjem ovih varijabli, objašnjeno je 15,8% varijance emocionalne manipulacije pri čemu su spol i sklonost socijalno poželjnom odgovaranju bili značajni prediktori. Oba prediktora imaju podjednak doprinos.

U drugom bloku, uvedena je emocionalna inteligencija, koja se također pokazala kao značajan pozitivni prediktor čime je ukupno objašnjeno 17,78% varijance emocionalne manipulacije. Uvođenjem emocionalne inteligencije postotak objašnjene varijance kriterija povećao se za

značajnih 1,98%. Spol i sklonost socijalno poželjnom odgovaranju ostali su značajni prediktori te se njihov doprinos nešto malo povećao. Ono što komplicira interpretaciju prediktorskog doprinosa emocionalne inteligencije jest činjenica da ova varijabla na bivarijatnoj razini nije u značajnoj korelaciji s emocionalnom manipulacijom ($r=0.09$), odnosno, parcijalna korelacija je veća od originalne bivarijatne korelacije, te se stoga može zaključiti da je ovdje riječ o supresorskom efektu.

U trećem bloku, uvedene su sve tri subskale mračne trijade (makijavelizam, narcizam i psihopatija). Uvođenjem trećeg bloka se postotak objašnjene varijance kriterija povećao za 30,6% čime je ukupno objašnjeno 48,38% varijance. Spol više nije bio značajan prediktor, a sklonost socijalno poželjnom odgovaranju ostala je značajan negativan prediktor iako se njezin doprinos smanjio. Također, emocionalna inteligencija ostala je značajan pozitivni prediktor (točnije supresor). Sve tri crte mračne trijade (makijavelizam, narcizam i psihopatija) koje su uvedene u trećem bloku bile su značajni pozitivni prediktori pri čemu najveći doprinos kriteriju ima psihopatija.

U posljednjem, četvrtom bloku, uvedene su sve tri crte svijetle trijade (vjera u čovječanstvo, humanizam i kantijanizam). Uvođenjem četvrtog bloka se postotak objašnjene varijance kriterija povećao za 1,95% (doprinos nije bio statistički značajan) čime je ukupno objašnjeno 50,32% varijance emocionalne manipulacije. Iako ukupni dodatni doprinos ova tri prediktora nije bio značajan, kantijanizam se među njima pokazao kao jedini značajan i negativan prediktor. K tome, svi ranije značajni prediktori zadržali su značajnost i u ovom koraku analize.

Tablica 4 Rezultati hijerarhijske regresijske analize s emocionalnom manipulacijom kao kriterijem

Prediktori	Emocionalna manipulacija							
	Prvi korak		Drugi korak		Treći korak		Četvrti korak	
	B	<i>p</i>	B	<i>p</i>	β	<i>p</i>	β	<i>P</i>
Spol	-0,28	0,000	-0,30	0,000	-0,09	0,095	-0,08	0,132
Dob	-0,67	0,284	-0,05	0,399	0,01	0,793	0,01	0,783
M-C	-0,29	0,000	-0,31	0,000	-0,19	0,000	-0,18	0,001
EI			0,14	0,029	0,11	0,042	0,14	0,014
M					0,23	0,000	0,20	0,001
N					0,17	0,002	0,14	0,013
P					0,35	0,000	0,34	0,000
VUČ							0,03	0,625
HUM							-0,05	0,334
KAN							-0,13	0,019
R	0,398		0,422		0,696		0,709	
R ²	0,158		0,178		0,484		0,503	
ΔR^2			0,020		0,306		0,020	

Legenda: M-C-Marlowe-Crowne skala socijalno poželjnog odgovaranja, EI-emocionalna inteligencija, M-makijavelizam, N-narcizam, P-psihopatija, VUČ-vjera u čovječanstvo, HUM-humanizam, KAN-kantijanizam, β -standardizirani regresijski koeficijent, R- koeficijent multiple korelacije, R²-koeficijent multiple determinacije, ΔR^2 -promjena u postotku objašnjene varijance, *p*-razina statističke značajnosti

5. RASPRAVA

5.1. Spolne razlike u ispitivanim varijablama

Prvi problem istraživanja bio je ispitati spolne razlike u izraženosti osobina mračne trijade ličnosti, svijetle trijade ličnosti, emocionalne inteligencije i sklonosti emocionalnoj manipulaciji.

Očekivalo se da će žene u prosjeku imati viši rezultat na skali emocionalne inteligencije u odnosu na muškarce te da će kod žena, u prosjeku, više biti izražene „svijetle“ osobine ličnosti u odnosu na muškarce kod kojih će više biti izražene „mračne“ osobine ličnosti i koji će biti skloniji emocionalnoj manipulaciji.

5.1.1. Spol i emocionalna manipulacija

U skladu s prethodnim istraživanjima (Grieve i Mahar, 2010; Opat, Hyde i sur., 2020; Opat, 2017), očekivalo se da će muškarci biti skloniji emocionalnoj manipulaciji, što je statističkom obradom podataka i potvrđeno.

Bandurina (1960) socijalno kognitivna teorija predlaže kako potkrepljenje i kazna oblikuju ponašanje. U skladu s tim, određeno ponašanje može se kazniti ili potkrijepiti, ovisno o tome je li pojedinac žena ili muškarac, odnosno ovakva naučena ponašanja, kao što je emocionalno izražavanje, odražavaju društvena očekivanja (Guastello i Guastello, 2003, prema Grieve i sur., 2019). Tradicionalne muške uloge naglašavaju moć i dominaciju, dok ženske naglašavaju pasivnost, zajedništvo i pripadanje (Eagly i Steffen, 1984). Moguće je da muškarci zbog društvenih očekivanja i tradicionalnih rodnih uloga slabije pokazuju svoje emocije pa koriste manipulativne strategije kao način izražavanja i kontroliranja svojih emocija. Muškarci, također, koriste društvene informacije koje im učinkovito omogućuju da manipuliraju drugima (Grieve i Panebianco, 2016). Dobiveni rezultat o izraženijoj emocionalnoj manipulaciji kod muškaraca potvrdio je teoretska očekivanja.

5.1.2. Spol i emocionalna inteligencija

Pregledom literature (Brody, 1985; D'amico i Geraci, 2022; Fernández-Berrocal i sur., 2012) na temu razlika između muškaraca i žena u emocionalnoj inteligenciji, očekivalo se da će žene postići

viši rezultat na skali emocionalne inteligencije od muškaraca, što je statističkom obradom podataka također potvrđeno.

Prije svega, važno je naglasiti kako su emocije višedimenzionalni konstrukti, koji se sastoje od različitih komponenata. One uključuju fiziološko-iskustvenu komponentu (npr. otkucaji srca), kognitivnu komponentu (tumačenje situacija), ekspresivnu komponentu (izrazi lica), stavove (pripisivanje značenja emocionalnom iskustvu) i sl. (Brody, 1985). Istraživanja tako pokazuju da postoje spolne razlike u ovim komponentama emocija, pa tako žene više izražavaju emocije nego muškarci te bolje raspoznaju neverbalne znakove od muškaraca (Buck i sur., 1974; Buck i sur., 1982; Hall, 1979, prema Brody, 1985). Ovo može objasniti zašto žene postižu više rezultate na skali emocionalne inteligencije ako se uzme u obzir da emocionalna inteligencija uključuje precizno izražavanje i raspoznavanje emocija. Evolucijske teorije ističu kako su se muškarci i žene kroz povijest razlikovali u funkcijama za preživljavanje, gdje su žene prvenstveno brinule o djeci, a muškarci su odlazili u lov. Tako su muškarci komunicirali s vršnjacima koji su bili na istoj tjelesnoj, kognitivnoj i socijalnoj razini, a žene su pak odgajale dijete koje je tjelesno, kognitivno i socijalno nezrelo stoga je i komunikacija morala biti prilagođena djetetu (Brody, 1985). Uzimajući ovo u obzir, žene bi zaista onda trebale biti osjetljivije na neverbalne znakove kako bi mogle adekvatno odgovoriti na djetetove potrebe, a onda i pokazivati manje ljutnje jer se ljutnja povezuje s agresijom te je neadaptivna, posebice u interakciji s djetetom. Biološke teorije oslanjaju se na hormonalne i neurokemijske procese koji su povezani s emocionalnim iskustvom kao i cerebralnu lateralizaciju, koja može posredovati različite aspekte emocionalnog funkcioniranja. Primjerice, desna hemisfera važna je za prepoznavanje lica i spontane aspekte emocionalnog funkcioniranja, dok lijeva hemisfera više posreduje u kognitivnom aspektu emocionalnog funkcioniranja (Buck, 1982, prema Brody, 1985). Istraživači tako sugeriraju da se žene više oslanjaju na desnu, intuitivnu, a muškarci na lijevu, analitičku hemisferu prilikom emocionalne obrade informacija (Buck, 1982, prema Brody, 1985). Spolne razlike u emocionalnoj inteligenciji mogu se objasniti i socijalizacijom rodnih uloga. Žene su od malena osjetljive na neverbalne znakove, više izražavaju ranjivost i bespomoćnost u odnosu na muškarce koji ovakva emocionalna iskustva negiraju jer nisu u skladu s tradicionalnim muškim ulogama (Miller, 1976, prema Brody, 1985). Važno je spomenuti i takozvano „feminističko gledište emocija“ koje predlaže kako je biokemija mozga u žena više organizirana za razmatranje vlastitih, ali i tuđih emocija kao važan čimbenik preživljavanja. Prema ovoj ideji (Nolen-Hoeksema i Jackson, 2001, prema Fernández-

Berrocal i sur., 2012), ona područja mozga koja su zadužena za emocionalnu obradu informacija mogu biti veća kod žena nego kod muškaraca, a to onda može objasniti utvrđene razlike između žena i muškaraca u emocionalnoj inteligenciji. Suprotno ovome, „ekstremna teorija o autizmu muškog mozga“ pretpostavlja različitost struktura muškog i ženskog mozga, odnosno pretpostavlja da je ženski mozak dominantno strukturiran da osjeća empatiju, dok muški mozak dominantno nastoji sistematizirati događaje i osjećaje (Baron-Cohen, 2002, prema Fernández-Berrocal i sur., 2012). Zaključak ovih istraživanja je da žene imaju veće emocionalno znanje kao i da češće izražavaju ugodne i neugodne emocije, imaju više međuljudskih kompetencija i socijalno su vještije, što onda zaista potkrepljuje hipotezu da žene postižu više rezultate na skali emocionalne inteligencije.

5.1.3. Spol i mračna trijada ličnosti

Jedan dio prvog problema bio je ispitati spolne razlike u crtama mračne trijade ličnosti, a očekivalo se da će te crte biti izraženije kod muškaraca u odnosu na žene. Statistička obrada podataka to je i potvrdila, makijavelizam, narcizam i psihopatija bili su izraženiji kod muškaraca u odnosu na žene. Ovi nalazi u skladu su s prethodnim istraživanjima (Jonason i Davis, 2018; Jones i Figueredo, 2013; Luo i sur., 2023; Muris i sur., 2017).

Ovakvi rezultati prije svega mogu se objasniti evolucijskim strategijama reprodukcije. Prema teoriji životne povijesti (*Life history theory*) (Buss i Schmitt, 2016), koja govori o strateškoj raspodjeli bioenergetskih i materijalnih resursa prema različitim životnim zadacima (rast, reprodukcija, roditeljstvo), muškarci generalno više preferiraju kratkoročne strategije, što znači da stupaju u spolne odnose s više različitih partnerica, a samim time smanjuje se adekvatna briga za potomstvo. S druge strane, žene više preferiraju dugoročne strategije, odnosno odlučuju se za jednog partnera pri čemu im je važnija adekvatna briga za potomstvo. Manje stabilno, surovo okruženje ima tendenciju potaknuti kratkoročne životne strategije, gdje pojedinci rano sazrijevaju, proizvode više potomaka, ali manje ulažu u to potomstvo. Nasuprot tome, stabilna, bogata okruženja imaju tendenciju izazivanja dugoročnih životnih strategija, gdje pojedinci sazrijevaju i razmnožavaju se u kasnijoj dobi, proizvode manje potomaka i ulažu velika sredstva u to potomstvo. S obzirom da osobine mračne trijade ličnosti podržavaju kratkoročne umjesto dugoročnih strategija, vjerojatnije je da će se osobine mračne trijade prije manifestirati kod

muškaraca nego kod žena (Luo i sur., 2023). Istraživanja također pokazuju da je od sve tri crte mračne trijade psihopatija najjači prediktor brzih strategija (Jonason i sur., 2018). U razvoju osobina mračne trijade ulogu mogu imati i hormoni kao što je testosteron koji je dominantan kod muškaraca. Viša razina testosterona povezuje se s povećanom agresivnošću i dominantnim ponašanjem, što može doprinijeti izraženijim osobinama kao što su narcizam i psihopatija (Pfattheicher, 2016). Istraživanje Pfattheichera (2016) pokazalo je kako je narcizam pozitivno povezan s višim razinama testosterona i kortizola. Narcisoidni pojedinci imaju sklonost biti superiorni i skloni su dominaciji nad drugima, a viša razina testosterona pozitivno je povezana s narcizmom. Također, narcizam je posebice pozitivno povezan s višim razinama kortizola što onda može objasniti povećanu osjetljivost i budnost narcisoidnih glede njihovog samopoštovanja, a koje je povezano s aktivnošću kortizola. Spolne razlike u crtama mračne trijade ličnosti mogu se povezati i s kulturnim čimbenicima, s obzirom da se muškarce potiče da manje izražavaju emocije i budu dominantni, pa bi takve norme mogle potaknuti razvoj manipulativnog ponašanja i mračnih osobina ličnosti (Miller, 1976, prema Brody, 1985).

5.1.4. Spol i svijetla trijada ličnosti

Govoreći o razlikama između muškaraca i žena u crtama svijetle trijade ličnosti, očekivano je kako će kod žena više biti izražene crte svijetle trijade ličnosti u odnosu na muškarce. Statističkom obradom podataka ova se razlika dobila samo za humanizam, odnosno crta humanizma je bila izraženija kod žena u odnosu na muškarce, dok za kantijanizam i vjeru u čovječanstvo nije pronađena razlika. Ovakvi rezultati djelomično su u skladu s prethodnim istraživanjima (Kaufman i sur., 2019; Pechorro i sur., 2024).

Važno je naglasiti kako u ovom području nedostaje istraživanja, s obzirom da je sam koncept svijetle trijade relativno nov. Kao što je ranije spomenuto, humanizam se odnosi na uvažavanje drugih ljudi kao vrijednih bića. Žene su socijalizirane da budu brižnije, empatičnije i orijentirane prema međuljudskim odnosima, što može povećati njihovu sklonost prema humanističkim vrijednostima, koje naglašavaju dobrobit pojedinca i međuljudske odnose (Brody, 1985). Postoji mogućnost da razlika za kantijanizam (nesklonost tretiranju ljudi kao sredstva za postizanje vlastitih ciljeva, već njihovo uvažavanje kao bića s vlastitim ciljevima) i vjeru u čovječanstvo (vjerovanje da su ljudi u osnovi dobri) nije pronađena jer su ove dvije crte manje vezane uz

specifične međuljudske odnose, što može dovesti do sličnijih stavova između muškaraca i žena. Nadalje, kako žene često pokazuju višu razinu emocionalne inteligencije i empatije, što je povezano s humanističkim vrijednostima koje naglašavaju razumijevanje i suosjećanje prema drugima (Kaufman i sur., 2019), moguće je da kantijanizam i vjera u čovječanstvo ne zahtijevaju istu razinu emocionalne uključenosti kao humanizam pa zato nisu pronađene spolne razlike. Postoji i mogućnost da je humanizam koncept koji je bliži svakodnevnim ljudskim interakcijama od kantijanizma i vjere u čovječanstvo.

5.2. Povezanosti između osobina mračne trijade ličnosti, svijetle trijade ličnosti, emocionalne inteligencije i emocionalne manipulacije

Drugi problem istraživanja bio je ispitati povezanost osobina mračne trijade ličnosti, svijetle trijade ličnosti, emocionalne inteligencije i emocionalne manipulacije.

Očekivala se statistički značajna pozitivna povezanost osobina mračne trijade ličnosti i sklonosti emocionalnoj manipulaciji, osobina svijetle trijade ličnosti i emocionalne inteligencije te negativna povezanost emocionalne inteligencije i sklonosti emocionalnoj manipulaciji.

Također, očekivala se statistički značajna negativna povezanost osobina mračne trijade ličnosti i emocionalne inteligencije te osobina svijetle trijade ličnosti i sklonosti emocionalnoj manipulaciji kao i statistički značajna negativna povezanost između osobina mračne trijade ličnosti i osobina svijetle trijade ličnosti.

5.2.1. Emocionalna inteligencija i emocionalna manipulacija

Pregledom literature koja u vezu dovodi emocionalnu inteligenciju i emocionalnu manipulaciju, očekivala se negativna povezanost između ova dva konstrukta (Grieve i Mahar, 2010; Grieve i Panebianco, 2013; Hyde i Grieve, 2014). Ipak, statističkom obradom podataka to nije utvrđeno, odnosno nije pronađena statistički značajna povezanost emocionalne inteligencije i emocionalne manipulacije.

Austin i suradnici (2007) također nisu pronašli ovu povezanost sugerirajući kako su ovo dvije nezavisne dimenzije. Emocionalna inteligencija uključuje sposobnost kao što je prepoznavanje i regulacija vlastitih kao i tuđih emocija, a emocionalna manipulacija onda podrazumijeva upotrebu

tih sposobnosti kako bi se postigli vlastiti ciljevi na štetu druge osobe. Ipak, osoba može imati visoku emocionalnu inteligenciju, ali to ne znači onda da će je nužno koristiti za emocionalnu manipulaciju. Visoka EI uključuje sposobnost razumijevanja i osjećanja tuđih emocija, što može isključiti sklonost manipulaciji zbog povećane svijesti o negativnim posljedicama za druge. Grieve i suradnici (2019) također nisu pronašli ovu povezanost, ali samo kod žena. Moguće je da je i ovo moglo utjecati na rezultate trenutnog istraživanja jer je i u ovom uzorku bilo nešto više žena nego muškaraca, pa zato nije pronađena povezanost između ova dva konstrukta.

5.2.2. Mračna trijada ličnosti i svijetla trijada ličnosti

Pregledom literature koja u vezu dovodi mračnu i svijetlu trijadu ličnosti, očekivala se slaba do umjerena negativna povezanost između ova dva konstrukta (Kaufman i sur., 2019; Mejía-Suazo i sur., 2021; Peterson i Palmer, 2021; Tucaković i sur., 2022). Statističkom obradom podataka to je i potvrđeno, sve tri crte svijetle trijade značajno su, slabo do umjereno, negativno povezane s crtama mračne trijade (korelacije su se kretale u rasponu od -0.17 do -0.40), uz iznimku vjere u čovječanstvo koja se nije pokazala povezana s narcizmom. Što sudionici imaju više izražene crte humanizma i kantijanizma, imaju manje izražene crte makijavelizma, narcizma i psihopatije. Nadalje, sudionici kod kojih je više izražena vjera u čovječanstvo, manje imaju izražene makijavelizam i psihopatiju.

Kaufman i suradnici (2019) utvrdili su također umjerenu negativnu korelaciju između crta svijetle i mračne trijade što upućuje na to da svijetla trijada ličnosti nije čista suprotnost mračnoj trijadi. Što se tiče dubljeg uvida u korelacije koje su dobili Kaufman i suradnici (2019), najveća negativna korelacija kantijanizma i humanizma bila je s psihopatijom, a vjere u čovječanstvo s makijavelizmom. U trenutnom istraživanju dobiveni su slični rezultati, odnosno najveća negativna povezanost vjere u čovječanstvo i kantijanizma bila je s makijavelizmom, a humanizma s psihopatijom. Kaufman i suradnici (2019) pronašli su kako je mračna trijada pozitivno povezana s nestabilnijim djetinjstvom, agresijom, utilitarističkim svjetonazorom, sebičnošću, motivacijom za moći i novcem, nezrelim obrambenim mehanizmima, muškim spolom kao i mlađim godinama života, dok se kod svijetle trijade pokazalo suprotno. Crte svijetle trijade bile su pozitivno povezane sa starijom dobi, ženskim spolom, stabilnijim djetinjstvom, višom razinom religioznosti, uvjerenjem da su drugi dobri, empatijom, suosjećanjem, savjesnosti, itd. Negativna povezanost

između ovih dviju skupina osobina može se razumjeti kroz njihove suprotne motivacije, vrijednosti i učinke na međuljudske odnose. Važno je naglasiti kako nitko ne posjeduje isključivo osobine svijetle trijade ili osobine mračne trijade, već kod svakog postoje i jedne i druge osobine. Tako je istraživanje Petersona i Palmera (2021) koje je pokazalo kako je mračna trijada ličnosti dominantna za političke ambicije i sudjelovanje u politici, ali ipak su u području političkih ambicija i sudjelovanja značajne i dvije dimenzije svijetle trijade, a to su vjera u čovječanstvo i humanizam. Tucaković i suradnici (2022) dobili su također zanimljive rezultate u kontekstu istraživanja modela ljudskih strategija parenja koji su postavili Buss i Schmitt (2016, prema Tucaković i sur., 2022). Ovaj model razlikuje dva tipa strategija parenja na vremenskoj dimenziji: kratkoročno parenje i dugoročno parenje. Kratkoročno parenje obilježeno je vezama za jednu noć, usputnim vezama i kratkim aferama, dok je dugoročno parenje obilježeno dugotrajnim povezivanjem para, velikom predanošću i ulaganjem u roditeljstvo. Istraživanje je pokazalo kako su dugoročne strategije pozitivno povezane sa sve tri dimenzije svijetle trijade, dok su kratkoročne strategije pozitivno povezane s narcizmom, psihopatijom i sadizmom. Vjera u čovječanstvo i kantijanizam pokazali su se negativno povezani s kratkoročnim strategijama.

U trenutnom istraživanju nije utvrđena jedino povezanost vjere u čovječanstvo i narcizma što se može objasniti prirodom ovih osobina. Vjera u čovječanstvo odnosi se na vjerovanje da su ljudi u osnovi dobri (Kaufman i sur., 2019) te osobe s ovom izraženom osobinom druge gledaju u pozitivnom svjetlu. Narcizam, s druge strane, uključuje fokusiranost na sebe, traženje pažnje i divljenje od drugih, dakle ove osobe su prvenstveno usmjerene na sebe i vlastite interese (Raskin i Hall, 1981). Ove osobine djeluju neovisno jedna o drugoj, što objašnjava zašto ne postoji značajna povezanost između njih.

Sveukupno, umjerenu negativnu povezanost osobina mračne i svijetle trijade ličnosti, dobivena u nekim ranijim i ovom istraživanju sugerira da svijetla trijada nije samo suprotni pol mračnoj trijadi ličnosti, već da ljudi imaju potencijal izraziti mješavinu mračnih i svijetlih osobina, odnosno, da mogu istovremeno uskladiti potrebu da misle na vlastite interese (pro-self funkcija) sa afilijativnim potrebama (pro-socijalna funkcija) (Neumann i sur., 2020).

5.2.3. Mračna trijada ličnosti i emocionalna manipulacija

Kao što je spomenuto ranije, očekivala se pozitivna povezanost između crta mračne trijade ličnosti i emocionalne manipulacije, što je statističkom obradom podataka i potvrđeno. Utvrđena je statistički značajna umjerena pozitivna povezanost makijavelizma i narcizma s emocionalnom manipulacijom, kao i statistički značajna visoka pozitivna povezanost psihopatije i emocionalne manipulacije. Kod sudionika kod kojih su više izraženi makijavelizam, narcizam i psihopatija više je izražena i sklonost emocionalnoj manipulaciji. Ovi nalazi u skladu su s nekim rezultatima prethodnih istraživanja (Austin i sur., 2007; Hyde i sur., 2020; Jones i Figueredo, 2013).

U literaturi se tendencija za emocionalnom manipulacijom prvenstveno povezuje s makijavelizmom zbog činjenice da makijavelisti emocionalno manipuliraju drugima kako bi ostvarili svoje interese (Austin i sur., 2007). Tako su prethodna istraživanja koja su ispitivala povezanost crta mračne trijade i emocionalne manipulacije najjaču povezanost pronašli upravo s makijavelizmom (Austin i sur., 2007; Hyde i sur., 2020; Jones i Figueredo, 2013). Ovo se može objasniti time da makijavelisti gledaju na ljude kao na sredstva za postizanje vlastitih ciljeva i pri tome koriste neetična sredstva i emocionalnu manipulaciju kako bi ostvarili svoje ciljeve. Hyde i suradnici (2020) navode kako je moguće da određena radna mjesta igraju ulogu u osnaživanju makijavelističkih ponašanja kao što su primjerice preuzimanje rizika, obmane i iskorištavanje drugih.

Rezultati dobivenim ovim istraživanjem dobro podudaraju s rezultatima istraživanja Austin i suradnika (2007), naime ni oni nisu pronašli povezanost emocionalne manipulacije i emocionalne inteligencije, ali pronađena je pozitivna povezanost emocionalne manipulacije i makijavelizma. Oni to objašnjavaju time da su strategije manipulacije koje koriste makijavelisti više kognitivne prirode, odnosno da su zasnovane na racionalnim, hladnim i proračunatim strategijama. Takve osobe možda ne koriste detaljno emocionalno znanje niti imaju sposobnost čitanja emocija. Za razliku od "pravog" emocionalnog manipulatora koji bi imao pristup i koristio duboko razumijevanje emocija drugih ljudi, makijavelisti mogu djelovati bez te emocionalne pronicljivosti. U trenutnom istraživanju najslabija povezanost bila je s narcizmom, dok je najviša povezanost bila s psihopatijom. Hyde i suradnici (2020) objašnjavaju manju povezanost narcizma time da narcizam ima manju antagonističku komponentu od makijavelizma i psihopatije. Ovo je odraz koncepta divljenja i suparništva (Beck i sur., 2013, prema Hyde i sur., 2020) koji razlikuje agentske narcističke osobine kao što je primjerice grandioznost (uzvišenost) od antagonističkih

osobina kao što je primjerice zlonamjerna emocionalna manipulacija. Ovaj nalaz da je narcizam najmanje povezan s emocionalnom manipulacijom može se objasniti i time da su narcističke osobe najviše orijentirane na sebe, traže divljenje i potvrdu od drugih te koriste „lakše“ taktike upravljanja drugima poput šarma, kompromisa, obećanja, razmjene usluge i sl., za razliku od „težih“ taktika koje uključuju prijetnje te manipulaciju osobe ili situacije, a koje su više izražene kod makijavelizma i psihopatije (Jonason i sur., 2012). Govoreći o psihopatiji, ona je u trenutnom istraživanju bila najjače povezana s emocionalnom manipulacijom. Ovo je opet u skladu s istraživanjem Austin i suradnika (2014) koji su pronašli da psihopatija najbolje predviđa emocionalnu manipulaciju od sve tri crte mračne trijade zbog osobina kakve imaju takvi pojedinci (nedostatak kajanja, bešćutnost, nedostatak empatije, antisocijalne osobine ličnosti). Emocionalna hladnoća im omogućuje da emocionalno manipuliraju drugima bez osjećaja krivnje, a s obzirom da posjeduju šarm i karizmu, to im omogućuje da lako dobiju povjerenje druge osobe.

5.2.4. Mračna trijada ličnosti i emocionalna inteligencija

Pregledom istraživanja koja u vezu dovode mračnu trijadu ličnosti i emocionalnu inteligenciju, očekivala se negativna povezanost između ova dva konstrukta (Michels i Schulze, 2021; Petrides i sur., 2011; Zhang i sur., 2015). Međutim, trenutno istraživanje utvrdilo je kako nema povezanosti makijavelizma i psihopatije s emocionalnom inteligencijom, dok je narcizam pozitivno povezan s emocionalnom inteligencijom. Kod sudionika kod kojih je više izražena crta narcizma, viša je i emocionalna inteligencija.

Pozitivna povezanost narcizma i emocionalne inteligencije također je utvrđena i u nekim drugim istraživanjima (Michels i Schulze, 2021; Petrides i sur., 2011; Zhang i sur., 2015). Petrides i suradnici (2011) navode kako je ovaj nalaz u potpunosti u skladu s tendencijom da pojedinac s visokom emocionalnom inteligencijom (TEI) pokazuje arogantno ponašanje kakvo posjeduju osobe s izraženim osobinama narcizma. Narcizam pozitivno korelira sa samopoštovanjem, a osobe koje imaju izraženu crtu narcizma pokazuju iznimno visoke razine samopouzdanja što je važna komponenta emocionalne inteligencije (Petrides i sur., 2011). Visoko mišljenje o sebi može ih učiniti uvjerljivima u očima drugih. Narcizam je također i pozitivno povezan s optimizmom, asertivnošću, srećom, pozitivnim romantičnim vezama, što su također važne facete emocionalne inteligencije (TEI) (Petrides i sur., 2011). Zhang i suradnici (2015) objašnjenje pronalaze u tome da osobe koje imaju izraženu osobinu narcizma imaju nešto superiorniju emocionalnu inteligenciju

jer im socijalne vještine omogućuju da budu šarmantni i karizmatični, a samim time privlače divljenje i pažnju od strane drugih što leži u samoj srži njihova ponašanja. Što se tiče nepovezanosti emocionalne inteligencije sa psihopatijom i makijavelizmom, nalazi nisu u skladu s istraživanjima koja uglavnom pronalaze negativnu povezanost između ovih konstrukata (Michels i Schulze, 2021; Petrides i sur., 2011; Zhang i sur., 2015). Ipak, nepostojanje povezanosti može se objasniti samim karakteristikama osoba s izraženom psihopatijom i makijavelizmom. Naime, psihopatiju karakterizira površni šarm, prijevarno i manipulirajuće ponašanje, nedostatak grižnje savjesti, empatije i emocionalnosti kao i općenito antisocijalno ponašanje (Paulhus i Williams, 2002), a makijavelizam opisuje nedostatak afekta u međuljudskim odnosima, utilitaristički svjetonazor bez čvrstih moralnih standarda i nedostatak psihopatologije (Michels i Schulze, 2021). Ovo su pretežito osobine koje ne posjeduju osobe s visokom emocionalnom inteligencijom i stoga je moguće da zato nije utvrđena povezanost.

5.2.5. Svijetla trijada ličnosti i emocionalna manipulacija

S obzirom na osobine koje posjeduju pojedinci s izraženim crtama svijetle trijade ličnosti, a koje ih izlažu emocionalnoj manipulaciji i većem iskorištavanju od strane drugih koji posjeduju mračne osobine ličnosti (Kaufman i sur., 2019), očekivala se negativna povezanost između ova dva konstrukta. Statističkom obradom podataka to je i potvrđeno. Humanizam, kantijanizam i vjera u čovječanstvo negativno su povezani s emocionalnom manipulacijom. Sudionici koji su skloni emocionalnoj manipulaciji u pravilu imaju manje izražene crte svijetle trijade ličnosti.

Ovo se može objasniti karakteristikama crta svijetle trijade kao i razumijevanjem prirode emocionalne manipulacije. Naime, sve tri crte svijetle trijade naglašavaju pozitivne osobine kao što su osobni rast, altruizam, empatija, i sl. (Kaufman i sur., 2019). Kod kantijanizma se posebno ističe moral, autonomija i racionalnost (Kant, 1949; prema White 2009), a sve tri crte ističu i razumijevanje i uvažavanje drugih (Kaufman i sur., 2019). Ove osobine nisu izražene kod emocionalne manipulacije čije se strategije oslanjaju na laži, iskorištavanje drugih, kontrolu u svrhu postizanja vlastitih ciljeva i sl. (Grieve i Mahar, 2010). Očekivalo bi se tako da osobe s izraženim crtama svijetle trijade svoje ciljeve mogu postići kroz otvorene i pozitivne interakcije umjesto kroz manipulaciju, stoga se zato može objasniti zašto su osobe koje imaju izraženije crte svijetle trijade manje sklone emocionalnoj manipulaciji.

5.2.6. Svijetla trijada ličnosti i emocionalna inteligencija

Govoreći o povezanosti crta svijetle trijade ličnosti i emocionalne inteligencije, očekivala se pozitivna povezanost, a ona je i utvrđena za humanizam i vjeru u čovječanstvo. Kod sudionika kod kojih su više izražene crte humanizma i vjere u čovječanstvo, viša je i emocionalna inteligencija. Međutim, nije utvrđena statistički značajna povezanost kantijanizma i emocionalne inteligencije. Ovi nalazi su djelomično u skladu s prethodnim istraživanjima (Johnson, 2018).

Kaufman i suradnici (2019) navode kako se svijetli dio ličnosti sastoji od osobina kao što su ugodne emocije, empatija, osobni rast, altruizam, praštanje, hrabrost, pozitivne romantične veze, zdravo samopoštovanje, samoučinkovitost, zreli stilovi suočavanja, moral, autonomija, autentičnost, kompetencije, borbenost i sl. Ako se emocionalna inteligencija operacionalizira kao sposobnost uočavanja, razumijevanja i izražavanja emocija (Salovey i Mayer, 1999), što prema Golmanovom (1998, prema Goleman, 2001) modelu uključuje komponente kao što su samosvijest, empatija, pronicljivost, upravljanje osjećajima, samoprihvatanje, osobna odgovornost, tada se može očekivati pozitivna povezanost crta svijetle trijade ličnosti i emocionalne inteligencije. S obzirom da se humanizam odnosi na uvažavanje drugih kao vrijednih bića, a vjera u čovječanstvo na vjerovanje da su svi ljudi u osnovi dobri, može se zaključiti da ove dvije crte naglašavaju empatiju i razumijevanje drugih, odnosno emocionalna inteligencija bila bi ključna za ostvarivanje ovih vrijednosti jer je pojedinac sposoban razumjeti osobu i reagirati na prikladan način. S druge strane, kantijanizam se odnosi na tretiranje ljudi kao bića sa vlastitim ciljevima, a ne kao sredstava za postizanje vlastitih ciljeva (prema teoriji Immanuela Kanta). Njegova teorija naglašava moralne zakone koji se moraju poštivati, autonomiju i racionalnost, odnosno prema kategoričkom imperativu, koji je najviši moralni princip, moralno djelovanje zasniva se na samokontroli. Iz ovoga se može zaključiti kako se kantijanizam više oslanja na racionalnost i moralne principe nego na emocije, odnosno ponekad poštivanje moralnih zakona može biti u sukobu s emocijama. Moguće je da zato nije pronađena povezanost kantijanizma i emocionalne inteligencije.

5.3. Doprinos emocionalne inteligencije, osobina mračne trijade ličnosti i osobina svijetle trijade ličnosti u objašnjenju varijance emocionalne manipulacije

Treći problem istraživanja bio je ispitati prediktivan doprinos spola, dobi, emocionalne inteligencije, osobina mračne trijade ličnosti i osobina svijetle trijade ličnosti u objašnjenju

emocionalne manipulacije. Očekivalo se da će osobine mračne trijade ličnosti biti pozitivni prediktori emocionalne manipulacije, a emocionalna inteligencija i osobine svijetle trijade ličnosti negativni prediktori emocionalne manipulacije. Prije provedbe regresijske analize, provjereni su Pearsonovi koeficijenti korelacija, čime je utvrđeno da su sve spomenute varijable, osim emocionalne inteligencije i dobi, značajno povezane s kriterijem. U prvom bloku regresijske analize kao prediktori uvedeni su spol, dob i sklonost socijalno poželjnom odgovaranju u svrhu statističke kontrole ovih varijabli, čime je objašnjeno 15,8% varijance emocionalne manipulacije. Spol se pokazao kao značajan prediktor emocionalne manipulacije (muškarci su imali viši rezultat), kao i sklonost socijalno poželjnom odgovaranju koja je bila značajan negativni prediktor emocionalne manipulacije. Oba prediktora su imala podjednak doprinos. Moguće objašnjenje zašto je spol prediktor emocionalne manipulacije su razlike u socijalizaciji između muškaraca i žena. Ovakva naučena ponašanja, kao što je emocionalno izražavanje, odražavaju društvena očekivanja, gdje tradicionalne muške uloge naglašavaju moć i dominaciju, dok ženske naglašavaju pasivnost, zajedništvo i pripadanje. Moguće je da zbog društvenih očekivanja muškarci slabije pokazuju svoje emocije pa koriste različite manipulativne strategije kako bi izrazili i kontrolirali svoje i tuđe emocije (Eagly i Steffen, 1984; Grieve i sur., 2019). Dakle, za muškarce bi emocionalna manipulacija mogla biti instinktivnija i možda adaptivniji obrazac ponašanja s obzirom na tradicionalne rodne uloge (Hyde i sur., 2020). Nadalje, moguće je da se dob nije pokazala kao značajan prediktor emocionalne manipulacije jer ljudi mogu imati različite osobine ličnosti i sposobnosti koje onda ne ovise o dobi, odnosno ličnost je relativno stabilna. Govoreći o sklonosti davanju socijalno poželjnih odgovora, sudionici koji su skloniji emocionalnoj manipulaciji, manje daju socijalno poželjne odgovore. Pristrano odgovaranje definira se kao bilo koja sustavna tendencija odgovaranja na stavke upitnika na nekoj osnovi koja ometa točne samoizvještaje. Primjeri su sklonost odabiru socijalno poželjnog odgovora ili slaganje s izjavama neovisno o njihovom sadržaju (Braun i Wiley, 2001). Tako se u literaturi razlikuju stilovi odgovaranja (dosljedni kroz vrijeme i upitnike) te setovi odgovora (kratkotrajne pristranosti odgovora koje se mogu povezati s nekim privremenim ometanjem ili motivacijom). Socijalno poželjno dogovaranje odnosi se na tendenciju pretjerano pozitivnih samoopisa (Braun i Wiley, 2001), a takve osobe sebe žele prikazati u boljem svjetlu, biti viđeni kao autentični i iskreni te imaju strah od otkrivanja, što onda može spriječiti emocionalnu manipulaciju.

U drugom bloku, kao prediktor uvedena je emocionalna inteligencija, koja se također pokazala kao značajan pozitivni prediktor čime je ukupno objašnjeno 17,78% varijance emocionalne manipulacije. Spol i sklonost socijalno poželjnom odgovaranju ostali su značajni prediktori te se njihov doprinos nešto malo povećao. Emocionalna inteligencija na bivarijatnoj razini nije bila u značajnoj korelaciji s emocionalnom manipulacijom ($r=0.09$), odnosno, parcijalna korelacija je bila veća od originalne bivarijatne korelacije, te se stoga može zaključiti da je ovdje riječ o supresorskom efektu. Slični nalazi dobiveni su i u istraživanju Grieve i suradnika (2019).

U trećem bloku, uvedene su sve tri subskale mračne trijade kao prediktori te je uvođenjem ovog bloka ukupno objašnjeno 48,38% varijance emocionalne manipulacije. Spol više nije značajan prediktor, a sklonost socijalno poželjnom odgovaranju ostala je značajan negativan prediktor iako se njezin doprinos smanjio. Također, emocionalna inteligencija ostala je značajan pozitivni prediktor (točnije supresor). Sve tri crte mračne trijade (makijavelizam, narcizam i psihopatija) koje su uvedene u trećem bloku su značajni pozitivni prediktori pri čemu najveći doprinos kriteriju ima psihopatija. Ovo je u skladu s istraživanjem Austin i suradnika (2014) koji su pronašli da psihopatija najbolje predviđa emocionalnu manipulaciju od sve tri crte mračne trijade zbog osobina kakve imaju takvi pojedinci (nedostatak kajanja, bešćutnost, nedostatak empatije, antisocijalne osobine ličnosti). Emocionalna hladnoća im omogućuje da emocionalno manipuliraju drugima bez osjećaja krivnje, a s obzirom da posjeduju šarm i karizmu, to im omogućuje da lako dobiju povjerenje druge osobe. Nadalje, narcizam najslabije predviđa emocionalnu manipulaciju što se objašnjava time da narcizam ima manju antagonističku komponentu psihopatije (Hyde i suradnici, 2020). Ovo je odraz koncepta divljenja i suparništva (Beck i sur., 2013, prema Hyde i sur., 2020) koji razlikuje agentske narcističke osobine kao što je primjerice grandioznost od antagonističkih osobina kao što je primjerice zlonamjerna emocionalna manipulacija. Nalaz da narcizam najmanje predviđa emocionalnu manipulaciju može se objasniti i time da su narcističke osobe najviše orijentirane na sebe, traže divljenje i potvrdu od drugih te koriste „lakše“ taktike upravljanja drugima kao što su šarm, kompromis, obećanja, razmjena usluge i sl., za razliku od „težih“ taktika koje uključuju prijetnje te manipulaciju osobe ili situacije, a koje su više izražene kod makijavelizma i psihopatije (Jonason i sur., 2012). Govoreći o makijavelistima, s obzirom da oni gledaju na ljude kao na sredstva za postizanje vlastitih ciljeva i pri tome koriste neetična sredstva i emocionalnu manipulaciju kako bi ostvarili svoje ciljeve, sasvim je očekivano da će se ova crta pokazati kao pozitivni prediktor emocionalne manipulacije.

U posljednjem bloku, uvedene su sve tri crte svijetle trijade (vjera u čovječanstvo, humanizam i kantijanizam). Uvođenjem četvrtog bloka se postotak objašnjene varijance kriterija povećao za 1,95% (doprinos nije bio statistički značajan). Iako ukupni dodatni doprinos ova tri prediktora nije bio značajan, kantijanizam se među njima pokazao kao jedini značajni negativni prediktor. K tome, svi ranije značajni prediktori zadržali su značajnost i u ovom koraku analize. S obzirom da se kod kantijanizma posebno ističe moral, autonomija i racionalnost (Kant, 1949, prema White, 2009), a te osobine nisu izražene kod emocionalne manipulacije čije se strategije oslanjaju na laži, iskorištavanje drugih, kontrolu u svrhu postizanja vlastitih ciljeva i sl. (Grieve i Mahar, 2010), očekivano se kantijanizam pokazao kao značajan negativan prediktor emocionalne manipulacije.

Sveukupno, ovo je istraživanje pokazalo kako je pri razmatranju čimbenika koji doprinose emocionalnoj manipulaciji potrebno u obzir uzeti i tamne i svijetle osobine ličnosti. U tom smislu ovo je istraživanje potvrdilo sugestije Neumanna i suradnika (2020) o tome kako je nužno usvojiti dijalektički način razmišljanja i prihvatiti tamne i svijetle strane ličnosti, svjesni funkcija ovih osobina i konteksta u kojima se one izražavaju, umjesto da ignoriramo takve tendencije u sebi i u drugima. Pri tome ovi autori naglašavaju da upravo ravnoteža svijetlih i tamnih osobina ima važne implikacije za razvoj osobnosti, životno zadovoljstvo i dublju povezanost s drugim ljudima.

5.4. Završna razmatranja

Konstrukt svijetle trijade ličnosti relativno nov, pa samim time postoji vrlo mali broj istraživanja koji u odnos stavljaju svijetlu trijadu ličnosti s mračnom trijadom ličnosti, emocionalnom manipulacijom i emocionalnom inteligencijom. Kako postoji mnogo više istraživanja mračne trijade ličnosti treba naglasiti da preveliko usmjeravanje na samo jednu stranu ljudske ličnosti pogrešno predstavlja razumijevanje ljudske prirode. Čini se jednako važnim istraživati ljudske vrline te pomažuće i nesebično, rastu orijentirano ljudsko ponašanje te naglasak staviti na pozitivnu psihologiju. Stoga ovo istraživanje predstavlja još jedan doprinos u području istraživanja prirode svijetlog dijela ljudske ličnosti.

Ipak, postoji nekoliko ograničenja ovog istraživanja koja je važno spomenuti. Prije svega, uzorak je činilo 207 sudionika, što je relativno velik uzorak, no kako bi rezultati bili još reprezentativniji, uzorak bi trebao biti i veći. Nadalje, u istraživanju se pokušao izjednačiti broj muškaraca i žena,

no ipak je bilo oko 19% više žena. S obzirom da su se ispitivale spolne razlike, preporuka za buduća istraživanja je da se uzorak izjednači po spolu. Također, istraživanje je provedeno u online uvjetima, stoga je nemoguće znati u kakvim je uvjetima ispunjavan upitnik. Dodatno pitanje tiče se iskrenosti sudionika, odnosno, jesu li sudionici davali socijalno poželjne odgovore s obzirom da se radi o samoizvještajnim mjerama (iako im je garantirana anonimnost). Ovo se pokušalo kontrolirati primjenom Marlowe-Crowne skale socijalne poželjnosti. Kad se radi o interpersonalnoj psihologiji i ispitivanju osobina ličnosti, u istraživanje bi trebale biti uključene i procjene drugih, no kod mračne trijade samo se dvije crte mogu pouzdano opažati, a to su narcizam i psihopatija (Kowalski, 2001, prema Mihelčić, 2023). Kako je makijavelizam snažno povezan sa skrivanjem vlastitih motiva prilikom samoprocjene je jako problematičan za ispitivanje. Kowalski (2001, prema Mihelčić, 2023) sugerira da bi se trebao konstruirati instrument koji bi mjerio narcizam i makijavelizam bez da sudionici prepoznaju koji je smisao čestica, a to bi se moglo postići putem CRT metode (eng. *Conditional Reasoning Test*). Također, buduća istraživanja mogla bi uključiti i neke detaljnije upitnike mračne trijade koji mjere pojedine crte (Samoizvješća psihopatije (SRP), Upitnik grandiozne narcisoidnosti (NPI), Upitnik makijavelizma (MACH-IV)), kako bi se povećala osjetljivost upitnika. Što je upitnik kraći, instrument je manje osjetljiv, a sudionicima je očitiji smisao upitnika (Miller i sur., 2012). U tom smislu, kratkoća subskala u Skali svijetle trijade (po četiri čestice u svakoj subskali) vjerojatno je uzrokovala i njihovu nešto nižu unutarnju pouzdanost, što je također moglo utjecati na rezultate. Stoga, bi u budućim istraživanjima bilo dobro uključiti opsežnije upitnike za mjerenje osobina i mračne i svijetle trijade.

Preporuka za buduća istraživanja je i istražiti odnos ovih konstrukata s mračnom tetradom, s obzirom da je koncept mračne trijade proširen dodavanjem i četvrtog konstrukta – sadizma (Paulhus, 2014), koji također može biti povezan s emocionalnom manipulacijom.

6. ZAKLJUČCI

1. Pokazalo se da su žene u prosjeku postigle viši rezultat na skali emocionalne inteligencije te su pokazale zastupljeniju crtu humanizma, dok su kod muškaraca bile zastupljenije crte mračne trijade ličnosti te su bili skloniji emocionalnoj manipulaciji.

2. a) Nije utvrđena povezanost emocionalne inteligencije i emocionalne manipulacije.

b) Utvrđene su negativne povezanosti humanizma i kantijanizma s makijavelizmom, narcizmom i psihopatijom te vjere u čovječanstvo s makijavelizmom i psihopatijom. Nije utvrđena povezanost vjere u čovječanstvo i narcizma.

c) Nije utvrđena povezanost makijavelizma i psihopatije s emocionalnom inteligencijom, dok je narcizam bio pozitivno povezan s emocionalnom inteligencijom. Utvrđena je i pozitivna povezanost makijavelizma, narcizma i psihopatije s emocionalnom manipulacijom.

d) Humanizam i vjera u čovječanstvo pokazali su se pozitivno povezanim s emocionalnom inteligencijom. K tome, humanizam, kantijanizam i vjera u čovječanstvo bili su negativno povezani s emocionalnom manipulacijom.

3. Spol se pokazao kao značajan prediktor emocionalne manipulacije (muškarci su imali viši rezultat), a mračna trijada ličnosti kao pozitivan prediktor, pri čemu najveći prediktivni doprinos ima psihopatija. Svijetla trijada ličnosti nema nezavisan doprinos u objašnjenju varijance emocionalne manipulacije.

7. LITERATURA

- Austin, E. J., Farrelly, D., Black, C. i Moore, H. (2007). Emotional intelligence, Machiavellianism and emotional manipulation: Does EI have a dark side?. *Personality and individual differences*, 43(1), 179-189.
- Austin, E. J., Saklofske, D. H., Smith, M. i Tohver, G. (2014). Associations of the managing the emotions of others (MEOS) scale with personality, the Dark Triad and trait EI. *Personality and Individual Differences*, 65, 8-13.
- Bacon, A. M., i Regan, L. (2016). Manipulative relational behaviour and delinquency: sex differences and links with emotional intelligence. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 27(3), 331-348.
- Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja (3. izdanje)*. Naklada Slap.
- Bindu, P. i Thomas, I. (2006). Gender differences in emotional intelligence. *Psychological studies-university of calicut*, 51(4), 261.
- Braun, H. I., Jackson, D. N. i Wiley, D. E. (2001). Socially desirable responding: The evolution of a construct. U *The role of constructs in psychological and educational measurement* (str. 61-84). Routledge.
- Brody, L. R. (1985). Gender differences in emotional development: A review of theories and research. *Journal of personality*, 53(2), 102-149.
- Buss, D. M., Gomes, M., Higgins, D. S. i Lauterbach, K. (1987). Tactics of manipulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (6), 1219-1229.
- Buss, D. M. i Schmitt, D. P. (2021). Sexual strategies theory. U *Encyclopedia of evolutionary psychological science* (str. 7509-7513). Springer International Publishing.
- Butković, A. i Bratko, D. (2009). Spolne razlike u taktikama manipulacije-istraživanje parova blizanaca. *Suvremena psihologija*, 12(2), 271-280.
- Casale, S., Rugai, L., Giangrasso, B. i Fioravanti, G. (2019). Trait-emotional intelligence and the tendency to emotionally manipulate others among grandiose and vulnerable narcissists. *The Journal of Psychology*, 153, 402-413.

- D'Amico, A. i Geraci, A. (2022). Sex differences in emotional and meta-emotional intelligence in pre-adolescents and adolescents. *Acta psychologica*, 227, 103594.
- Deci, E. L. i Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian psychology/Psychologie canadienne*, 49(3), 182.
- Eagly, A. i Steffen, V. (1984). Gender stereotypes stem from the distribution of women and men into social roles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 735–754.
- Fernández-Berrocal, P., Cabello, R., Castillo, R. i Extremera, N. (2012). Gender differences in emotional intelligence: The mediating effect of age. *Behavioral Psychology*, 20(1), 77-89.
- Goleman, D. (2001). Emotional intelligence: Issues in paradigm building. *The emotionally intelligent workplace*, 13, 26.
- Grieve, R., i Mahar, D. (2010). The emotional manipulation–psychopathy nexus: Relationships with emotional intelligence, alexithymia and ethical position. *Personality and Individual Differences*, 48(8), 945-950.
- Grieve, R. i Panebianco, L. (2013). Assessing the role of aggression, empathy, and self-serving cognitive distortions in trait emotional manipulation. *Australian Journal of Psychology*, 65(2), 79-88.
- Grieve, R., March, E. i Van Doorn, G. (2019). Masculinity might be more toxic than we think: The influence of gender roles on trait emotional manipulation. *Personality and Individual Differences*, 138, 157–162.
- Hyde, J. i Grieve, R. (2014). Able and willing: Refining the measurement of emotional manipulation. *Personality and Individual Differences*, 64, 131-134.
- Hyde, J., Grieve, R., Norris, K. i Kemp, N. (2020). The dark side of emotional intelligence: the role of gender and the Dark Triad in emotional manipulation at work. *Australian journal of psychology*, 72(4), 307-317.
- Jauk, E., Freudenthaler, H. H. i Neubauer, A. C. (2016). The dark triad and trait versus ability emotional intelligence. *Journal of Individual Differences*, 37(2), 112–118.
- Johnson, L. K. (2018). *The light triad scale: developing and validating a preliminary measure of prosocial orientation*. (Diplomski rad). London, Ontario, Western University, WUO Psychology Department.
- Jonason, P. K., Slomski, S. i Partyka, J. (2012). The Dark Triad at work: How toxic employees get their way. *Personality and individual differences*, 52(3), 449-453.

- Jonason, P. K., Foster, J. D., Egorova, M. S., Parshikova, O., Csathó, Á., Oshio, A. i Gouveia, V. V. (2017). The dark triad traits from a life history perspective in six countries. *Frontiers in psychology*, 8, 1476.
- Jonason, P. K. i Davis, M. D. (2018). A gender role view of the Dark Triad traits. *Personality and Individual Differences*, 125, 102-105.
- Jones, D. N. i Figueredo, A. J. (2013). The core of darkness: Uncovering the heart of the Dark Triad. *European Journal of Personality*, 27(6), 521-531.
- Kaufman, S. B., Yaden, D. B., Hyde, E. i Tsukayama, E. (2019). The light vs. dark triad of personality: Contrasting two very different profiles of human nature. *Frontiers in psychology*, 10, 467.
- Kline, T. J. (2005). *Psychological testing: A practical approach to design and evaluation*. Sage publications.
- Konrath, S., Corneille, O., Bushman, B. J. i Luminet, O. (2014). The relationship between narcissistic exploitativeness, dispositional empathy, and emotion recognition abilities. *Journal of Nonverbal Behavior*, 38, 129–143.
- Kowalski, C. M., Vernon, P. A. i Schermer, J. A. (2016). The general factor of personality: The relationship between the big one and the dark triad. *Personality and Individual Differences*, 88, 256–260.
- Luo, Y. L., Kovas, Y., Wang, L., Stalikas, A., Kyriazos, T. A., Gianniou, F. M., ... i Papageorgiou, K. A. (2023). Sex differences in the Dark Triad are sensitive to socioeconomic conditions: the adaptive value of narcissism in the UK, Greece, and China. *Current psychology*, 42(26), 22436-22448.
- Mejía-Suazo, C. J., Landa-Blanco, M., Mejía-Suazo, G. A. i Martínez-Martínez, C. A. (2021). Dark and Light triad: relationship between personality traits and addiction to mobile phones, video games and internet.
- Mihelčić, G. (2023). *Dimenzije mračne trijade ličnosti kao prediktori oblika interakcija u partnerskim odnosima*. (Doktorska disertacija). Zagreb, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju.

- Miao, C., Humphrey, R. H., Qian, S. i Pollack, J. M. (2019). The relationship between emotional intelligence and the dark triad personality traits: A meta-analytic review. *Journal of Research in Personality, 78*, 189-197.
- Michels, M. i Schulze, R. (2021). Emotional intelligence and the dark triad: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences, 180*, 110961.
- Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H. i Meijer, E. (2017). The malevolent side of human nature: A meta-analysis and critical review of the literature on the Dark Triad (narcissism, Machiavellianism, and psychopathy). *Perspectives on Psychological Science, 12*, 183–204.
- Milošević, D. (2022). *Svijetla trijada i empatija kod studenata pomagačkih struka*. (Diplomski rad). Zagreb, Fakultet hrvatskih studija, Odsjek za psihologiju.
- Miller, J., Few, L., Seibert, L., Watts, A., Zeichner, A., i Lynam, D. (2012). An examination of the Dirty Dozen measure of psychopathy: A cautionary tale about the costs of brief measures. *Psychological Assessment, 24*(4), 1048-1053.
- Moshagen, M., Hilbig, B. E. i Zettler, I. (2018). The dark core of personality. *Psychological Review, 125*, 656–688.
- Nagler, U. K., Reiter, K. J., Furtner, M. R. i Rauthmann, J. F. (2014). Is there a “dark intelligence”? Emotional intelligence is used by dark personalities to emotionally manipulate others. *Personality and Individual Differences, 65*, 47–52.
- Neumann, C. S., Kosson, D. S., Forth, A. E. i Hare, R. D. (2006). Factor structure of the Hare Psychopathy Checklist: Youth Version (PCL: YV) in incarcerated adolescents. *Psychological assessment, 18*(2), 142.
- Neumann, C. S., Kaufman, S. B., ten Brinke, L., Yaden, D. B., Hyde, E. i Tsykayama, E. (2020). Light and dark trait subtypes of human personality—A multi-study person-centered approach. *Personality and Individual Differences, 164*, Article 110121.
- Ngoc, N. N., Tuan, N. P. i Takahashi, Y. (2020). A meta-analytic investigation of the relationship between emotional intelligence and emotional manipulation. *Sage Open, 10*(4), 1-19.
- Opat, N. (2017). *Taktike manipulacije u ljubavnim vezama, emocionalna inteligencija i privrženost ljubavnom partneru*. (Diplomski rad). Zadar, Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju.

- Paulhus, D. L. i Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556-563.
- Paulhus, D. L. (2014). Toward a taxonomy of dark personalities. *Current Directions in Psychological Science*, 23, 421–426.
- Pavlović, Ž. (2011). Neke osobine ličnosti, izvori stresa na poslu i načini suočavanja kod predškolskih odgojitelja / Sorić, Izabela (mentor); Zagreb, Filozofski fakultet u Zagrebu.
- Pechorro, P., Baptista, M. N., Bonfá-Araujo, B., Nunes, C. i DeLisi, M. (2024). Screening for light personalities in Portugal: a cross-cultural validation of the light triad scale with an at-risk-of-delinquency sample. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 1-17.
- Peterson, R. D. i Palmer, C. L. (2021). The dark is rising: Contrasting the dark triad and light triad on measures of political ambition and participation. *Frontiers in Political Science*, 3(60), 1-9.
- Petrides, K. V., Vernon, P. A., Schermer, J. A. i Veselka, L. (2011). Trait emotional intelligence and the dark triad traits of personality. *Twin Research and Human Genetics*, 14(1), 35-41.
- Pfattheicher, S. (2016). Testosterone, cortisol and the Dark Triad: Narcissism (but not Machiavellianism or psychopathy) is positively related to basal testosterone and cortisol. *Personality and Individual Differences*, 97, 115-119.
- Raskin, R. i Hall, C. S. (1981). The narcissistic personality inventory: Alternative form reliability and further evidence of construct validity. *Journal of Personality Assessment*, 45, 159–162.
- Salovey, P. i Mayer, J. D. (1999). Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9(3), 185-211.
- Snyder, C. R. i Lopez, S. J. (2001). *Handbook of positive psychology*. Oxford university press.
- Takšić, V., Mohorić, T. i Munjas, R. (2006). Emocionalna inteligencija: teorija, operacionalizacija, primjena i povezanost s pozitivnom psihologijom. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 15(4-5 (84-85)), 729-752.
- Tang, W. Y., Reer, F. i Quandt, T. (2020). The interplay of gaming disorder, gaming motivations, and the dark triad. *Journal of Behavioral Addictions*, 9(2), 491-496.

- Tucaković, L., Bojić, L. i Nikolić, N. (2022). The battle between light and dark side of personality: How light and dark personality traits predict mating strategies in the online context. *International Journal on Personal Relationships*, 16(2), 295-312.
- Zhang, W., Zou, H., Wang, M. i Finy, M. S. (2015). The role of the Dark Triad traits and two constructs of emotional intelligence on loneliness in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 75, 74-79.
- Yousefi, R. (2022). Cross-validation of the Light Triad Personality Traits Model. *Journal of Modern Psychological Researches*, 17(66), 301-311.
- White, M. D. (2009). Immanuel kant. In *Handbook of economics and ethics*. Edward Elgar Publishing.

8. PRILOZI

Prilog 1 Rezultati Leven testa homogenosti varijance za varijable: Vjera u čovječanstvo, Humanizam, Kantijanizam, Makijavelizam, Narcizam, Psihopatija, Emocionalna manipulacija i Emocionalna inteligencija (N=207)

	F (1,205)	df	p
Vjera u čovječanstvo	0,16	205	0,688
Humanizam	1,71	205	0,193
Kantijanizam	2,00	205	0,159
Makijavelizam	0,03	205	0,870
Narcizam	0,18	205	0,669
Psihopatija	3,38	205	0,067
Emocionalna manipulacija	0,74	205	0,391
Emocionalna inteligencija	1,41	205	0,237

Prilog 2 Tolerance koeficijenti za sve prediktore uključene u regresijsku analizu

Varijabla	Tolerance
Spol	0,887
Dob	1,033
M-C skala socijalno poželjnog odgovaranja	0,936
Emocionalna inteligencija	0,841
Makijavelizam	0,698
Narcizam	0,856
Psihopatija	0,693
Vjera u čovječanstvo	0,880
Humanizam	0,804
Kantijanizam	0,850